

REAGAN DOKTRİNİ VE TÜRKİYE

22

REAGAN DOKTRİNİ VE TÜRKİYE

INFO-TÜRK
Araştırma-Çeviri-Belge Bölümü
Mayıs 1985

*Info-Türk'ün Türkiye-ABD ilişkileri
üzerine daha önce çıkmış yayınları:*

SAVAŞ ÜZERİNE
ORDU ÜZERİNE
ULUSAL SAVUNMA KAVRAMI
EMPERYALİZMİN YENİ SİYASETİ
BAĞLANTISIZ ÜLKELER HAREKETİ
TÜRKİYE NATO'DAN ÇIKMALIDIR
SOĞUK SAVAŞ KİŞKİRTMASI
TÜRKİYE'DE NATO DARBESİ
EMPERYALİZMİN GÜDÜMÜNDE DIŞ POLİTİKA
US INTERESTS IN TURKEY (İngilizce)
TÜRKİYE VE BALKANLAR

*Ayrıca, her ay çeşitli dillerde yayınlanan
INFO-TÜRK BÜLTENİ'nde Türkiye-ABD ilişkileri
üzerine kronolojik ayrıntılı bilgi verilmektedir.*

INFO-TURK

Section de
Recherche-Traduction-Documentation

Rue des Eburons 31 - 1040 Bruxelles
Tél: 230.34.72

D/1985/2198/53

AMERİKANCI TIRMANMA

24 Ocak 1980'den beri Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yaşamını Wall Street beylerinin ve onların hizmetindeki İMF'nin buyrukları doğrultusunda biçimlendiren, 6 Kasım 1983 seçimlerinden sonra da generallerle birlikte ülkenin siyasal yönetim sorumluluğuna ortak olan Başbakan Özal'ın Amerikancı tırmanışı, Nisan 1985 başında ABD'ye yaptığı geziyle yeni bir boyut kazandı.

Aynı Özal, çok değil, daha iki ay önce Cezayir'e yaptığı ziyaret sırasında krokodil gözyaşları dökerek, 1958'de Türkiye'nin Birleşmiş Milletler'de Cezayir Kurtuluş Hareketi aleyhine oy kullanmış olmasından ötürü özür dilemiş; aynı Özal yine birkaç ay önce Sovyetler Birliği Başbakanı Tikhonov'u Ankara'da ağırlayarak iki ülke arasında iyi komşuluk ilişkilerinin ve dostluğun geliştirilmesi üzerine ateşli konuşmalar yapmış bulunuyordu.

24 Ocak 1980 ekonomik dayatmasının başarısı olarak gösterilen ihracat artışının, aslında monetarist politikardan değil, petrol üreticisi bazı Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleriyle ilişkilerin gelişmesinden kaynaklandığını pek iyi bilen Özal, bir yandan Arap bankalarına, yatırım kurumlarına ve turizm şirketlerine Türkiye'nin kapılarını sonuna kadar açarken, kendisi de sık sık Arap ülkelerinde mekik dokuyor, kendisi gitmese bile, beyin takımından en güvendiği kişileri, yeni ticari bağlantılar kurmak için sürekli olarak Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerine yolluyordu.

Böylesi bir ortamda, tam da sosyalist ülkelerle ve Üçüncü Dünya ülkeleriyle ilişkilerin düzeltilip geliştirilmesinden dem vurulduğu bir sırada Özal'ın Washington'a yaptığı gezi, kontrollü Türk basını aracılığıyla, önce "Türkiye-ABD arasındaki ticari ilişkileri geliştirmeğe yönelik bir iş seyahati" gibi yansıtıldı. Kissinger'e milyonlarca dolar ödenerek düzenlenen sabah kahvaltılıyla, patron kulüplerinde Türkiye'nin ucuz hammadde, insangücü ve ulaşım olanaklarını Amerikalı yatırımcılara pazarlamak için yapılan lobby çalışmalarıyla, Özal'ın gezisine gerçekten bir "iş seyahati" görüntüsü vermek için herşey yapılmıştı. Washington'a giderken yaptığı konuşmalarda Özal, ABD'ye yardım istemek için gitmediğini, sadece iki ülke arasındaki ticareti arttırıcı termaslarda bulunmak amacı güttüğünü söylüyordu.

Ancak, Türk basınında açıkça yazılmasa bile, bu seyahatin arkasında, Başkan Reagan'ın dünyayı yeneden bir nükleer savaşın eşliğine sürüklemeyi göze ala-

rak sosyalist ülkeler ve ulusal kurtuluş hareketlerine karşı açtığı "cihad" a Türkiye'nin daha etkin bir biçimde nasıl katılabileceğini belirleme pazarlıklarının bulunduğu çok geçmeden ortaya çıktı. Herkes biliyordu ki, ABD'nin Yunanistan'daki ve Türkiye'deki askeri üs ve tesislerinin kontrat süresi sona ermek üzereydi. Balkanlar'ın nükleer silahlardan arındırılması için yoğun bir çaba gösteren Yunanistan Başbakanı Papandreu'nun, önümüzdeki erken seçimleri kazandığı takdirde ABD üsleriyle ilgili anlaşmayı uzatmak niyetinde olmadığı açıklanmıştı. Böyle bir durumda, Yunanistan'daki üs ve tesislerin de Türkiye'ye nakledilmesi, keza Yunan limanlarına sokulmayacak bir Altıncı Filo'ya Türkiye limanlarında daha fazla bakım ve tamir olanakları sağlanması söz konusuydu. Pentagon'un bu konuda uzun zamandan beri Türkiye askeri çevreleriyle temas halinde olduğu zaman zaman Batı basınına sızılmaktaydı.

Özal'ın "ticari" görünüşlü gezisi, Beyaz Saray'da ağırlanışı sırasında Başkan Reagan'ın Türkiye'den "en sadık dostumuz ve önemli müttefikimiz" diye bahsetmesi ve Türkiye'nin "ortak savunma" konusunda gösterdiği çabaların ödülü olarak gelecek yıl Kongre'den Türkiye için 932 milyon dolar yardım isteyeceğini açıklamasıyla birdenbire renk değiştirtiyordu.

Batı basını, vaadedilen yardım miktarının, İsrail ve Mısır'a ayrılan yardımlardan sonra en büyük dış yardım miktarını oluşturduğuna dikkati çekerek, bu miktarın, açlıktan kıvranan Afrika ülkelerinin tümüne

yapılan yardımın toplamından daha yüksek olduğunu vurguluyordu.

Kuşkusuz ABD'nin bu "sıcak dostluk" gösterilerinin ve insan hakları savunucusu çevrelerin protestolarına rağmen kesenin ağzını böylesine açmasının bir faturası olacaktı.

Nitekim, Özal'ın tantanalı ABD gezisinin üzerinden bir ay bile geçmeden faturaların ne olacağı, kontrollü Türk basınında bile açık açık yazılmağa başlandı.

TÜRKİYE'DEKİ ÜSLER KONUSUNDA

Bilindiği gibi, daha 12 Eylül 1980 askeri darbesinin yapılmasından çok önce, sosyal-demokrat Bülent Ecevit'in başbakan olduğu bir sırada, Türkiye'deki askeri üslerden ABD'nin tekrar yararlanmasına olanak verilmiş bulunuyordu.

1980 yılbaşında, o zaman genelkurmay başkanı olan General Kenan Evren ile diğer kuvvet komutanlarının "ünlü" muhtırayı vermelerinden hemen sonra, ABD'nin Türkiye'deki üsleri yeni bir statüye bağlanarak güvence altına alınmış, 12 Eylül darbesiyle askerin yönetimi bizzat ele almasından sonra da bu üsler yeni anlaşmalarla nicel ve nitel olarak geliştirilmiştir.

ABD basınında yapılan açıklamalara göre, Türkiye'de başlıca 26 ABD ve NATO üssü ve düzinelerle askeri tesis vardır. Türkiye'de görevli Amerikan askerlerinin sayısı 6 bin'i bulmaktadır.

Türkiye'de mevcut üslerden en önemlisi, Adana

civarındaki İncirlik Üssü'dür. Bu üssün İskenderun ve Yumurtalık'ta ikmal depoları vardır. ABD'nin bu üste nükleer başlık taşıyabilecek 36 bombardıman uçağı bulunmaktadır.

Bir başka ABD üssü, İzmir yakınındaki Çiğli'dir.

ABD uçakları, Diyarbakır'daki Pirinçlik üssü ile Ankara ve Eskişehir'deki havaalanlarını da kullanmaktadır.

Ayrıca, Türkiye'deki düzinelerle radar istasyonları, Sovyetler Birliği'nin deniz ve hava kuvvetlerini izlemektedir. Bu dinleme istasyonlarının en güçlüleri, Sinop ve Pirinçlik'te bulunmaktadır.

Türk askeri birlikleri, nükleer silah sevk edebilecek Honest John füze fırlatıcılarıyla donatılmıştır. Ne var ki bu füzelerin nükleer başlıkları Amerikalıların kontrolündeki özel depolarda saklanmaktadır.

Türk limanlarına anti-emperyalist güçlerin şiddetli protestolarından dolayı yıllarca uğrayamayan Amerikan 6. Filosu, halen İskenderun limanındaki bakım ve ikmal kolaylıklarından yararlanmaktadır.

1 Şubat 1981 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan "Savunma İşbirliği Anlaşması"na göre, bütün üs ve tesisler, Reagan'ın askeri doktrini ve bu doktrin temeli üzerine biçimlendirilen yeni NATO stratejisinin uygulanmasına hizmet edecektir.

Anımsanacağı gibi, NATO'nun 1981'de benimseydiği yeni stratejinin amaçları ve kuramsal plandaki ögeleri şunlardır:

- "1. Tehdit globaldir (bütün yerküreyi kaplar).
- "2. Batılı ekonomilerin ihtiyaç duyduğu enerji

kaynakları ve temel hammaddelerin önemli bir bölümü NATO'nun sorumluluk alanları dışındadır. Doğal olarak NATO'nun ilgi alanı da ittifakın sınırları dışına taşmaktadır. Bu durumda NATO ülkeleri, sorumluluk bölgesi dışındaki çıkarlarına yönelecek tehditlere karşılık vermek zorunluluğu ile karşı karşıyadırlar.

"3. Bugünkü koşullarda bunu sağlayabilmek için NATO'nun sınırları genişletilemez. Ayrıca, NATO Anlaşması da değiştirilerek yeni bir içerik verilemez. Hal böyle olunca, bir yada birden fazla NATO ülkesinin sorumluluk alanları dışındaki çıkarlarının korunabilmesi için yeni ortak bir stratejinin geliştirilmesi ihtiyacı vardır. Körfez bölgesine yönelen tehdidin bir yada birden fazla müttefike yönelen ortak, doğrudan bir tehdit olduğunu farketmeleri ve buna göre bir strateji oluşturmaları bu açıdan önemli bir aşamadır.

"4. Yeni bir stratejinin zorunluluğu üzerinde dururken, NATO için yeni bir kavram olan işbölümü düşüncesi ortaya çıkmaktadır. ABD'nin bir yada birden fazla üyenin çıkarlarını korumak amacıyla Avrupa'daki kuvvetlerinden kaydırma yapması halinde Avrupalı müttefikler Avrupa'nın savunma gücünün zayıflaması için bütün olanakları zorlamalı, savunma harcamalarını artırmalı ve doğacak boşluğu kapatmalıdırlar.

"5. NATO bölgesi dışındaki kaynaklar ve hammaddeler yalnızca NATO ülkelerinin ilgi alanı değildir. NATO üyesi olmayan diğer demokratik ülkelerin de bu ilgi alanları üzerindeki çıkarları NATO müttefikleriyle aynıdır. Bu durumda, söz konusu demokratik ülkelerin de yeni stratejiye dahil edilmeleri gerekmektedir.

"6. Japonya bunun açık bir örneğidir. Petrol ihtiyacının yarısından fazlasını Körfez bölgesinden sağlayan Japonya, İran-Irak savaşından sonra buradaki çıkarlarının korunması gerektiğini anlamıştır. Siyasi, ekonomik ve kültürel nedenlerle Japonya'nın NATO üyeliğine alınması mümkün değildir. Ancak NATO'ya üye olmadan da Japonya yeni stratejiye katılabilir. Nitekim Japonya bu konudaki çalışmalara katılmaya başlamıştır.

"7. Yeni strateji, önümüzdeki dönemde batılı ekonomiler açısından çeşitli enerji kaynakları ve hammaddelerin rezervleri, bunların kullanımı ve arz-talep dengelerini içeren uzun vadeli bir planlamayı gerekli kılmaktadır. Örnek vermek gerekirse, büyük kömür rezervlerine sahip bir demokratik ülke, kömür üretimini ansızın artırır ve bu batılı ekonomilerin kiminde ihtiyacı açısından genel arz-talep dengesini sarsarsa, bu durum yeni stratejinin ışığında ilgilenilmesi gereken bir konudur. Bu nedenle NATO müttefikleri ve diğer demokratik ülkeler, ekonomileri açısından söz konusu kaynakların kullanımı konusunda şimdiden bir eşgüdüm çalışması başlatmalıdırlar.

"8. Demokratik ülkeler bu enerji kaynaklarını ve hammadeleri gelecekte de kullanmaya kararlı olduklarını göstermek zorundadırlar. Bu kaynaklara doğu blokundan yönelebilecek tehditlerin ittifakın çıkarlarını etkileyeceği açıktır. O nedenle bu kaynakları kapsayan genel yerküresel bir askeri caydırıcılık esastır." (Cumhuriyet, 3.1.1981).

Bu stratejiyi uygulamakta kullanılacak ABD üs ve

tesislerinin statüsünü belirleyen Savunma İşbirliği Anlaşması beş yıl sürelidir. "Taraflardan biri bu ilk beş yıllık sürenin bitiminden üç ay önce bu anlaşmanın feshini ihbar etmediği takdirde, tarafların mutabakatı ile yahut müteakip her yılın bitiminden üç ay önce taraflardan birinin fesih ihbarında bulunması suretiyle sona erdirilinceye kadar birer yıl süre ile yürürlükte kalmaya devam edecektir."

Savunma İşbirliği Anlaşması'nda ABD'nin Türkiye'ye yapacağı savunma yardımı da şöyle belirtilmektedir: "Türkiye ile ABD arasındaki savunma ve ekonomik işbirliği anlaşmasının üçüncü maddesine uygun olarak, Birleşik Devletler Hükümeti, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir modernizasyon ve idame programına ihtiyacı olduğunu kabul eder. İki hükümet arasındaki güven ve işbirliğini artırmak amacıyla Birleşik Devletler Hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne savunma desteği (savunma malzemesi, hizmetleri ve eğitim) sağlamak ve mümkün olabilecek en iyi koşullarla bir beş yıllık tedarik programını içeren modernizasyon ve bakım programının hedeflerine ulaşması için, Türkiye'ye askeri yardım sağlamak üzere elinden gelen her türlü gayreti göstermeyi taahhüt eder."

Bu anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra Türkiye'nin savunma desteği ihtiyaçlarının ABD kaynaklarından sağlanması için Ankara'da ortak bir Türk-Amerikan Savunma Desteği Komisyonu kurulmuştur.

Bu yeni yardım girişimi özünde Türkiye'nin savunma gücünün artırılması için dört yıldan beri önemli bir katkı getirmemiştir. Türkiye'nin yıllık bütçesi-

nin yüzde 20'si askeri harcamalara ayrılırken, ABD'nin yıllık yardımı ağır faiz ve kredi koşullarıyla 700 milyon dolar'a çıkabilmiştir.

Aslında bu yardım da, Türkiye'nin ulusal savunma çıkarlarından çok yeni ABD savaş doktrininin ve NATO stratejisinin uygulanması için harcanmaktadır. Türkiye daha şimdiden on yıl içinde 160 F-16 uçağı almak üzere 5 milyar dolarlık taahhüt altına girmiştir.

U-2 casus uçaklarının Türkiye göklerinde uçmasına, AWACS uçanradarlarının Konya'daki askeri hava alanından yararlanmasına izin verilmiştir.

7 Ekim 1982 tarihinde Türkiye'nin Keşan bölgesinde yapılan NATO'nun "Determination-82" askeri manevralarına ABD Çevik Müdahale Gücü de katılarak ilk büyük güç gösterisini yapmıştır.

31 Ekim 1982'de, Türkiye ile ABD, Türkiye'deki hava alanlarının askeri amaçlarla modernizasyonu ve bunların "ciddi bir kriz veya savaş" halinde ABD kuvvetlerince kullanılmasını öngören yeni bir anlaşma imzalamışlardır.

Aynı sırada Türkiye Savunma Bakanı, bu türden bir askeri işbirliği anlaşmasının Suudi Arabistan, Ürdün ve Tunus ile de imzalanmasının öngörüldüğünü açıklamıştır. Birkaç gün sonra da, 4 Kasım 1982'de, Mısır Dışişleri Bakanı Kemal Hasan Ali, Ankara'yı ziyareti sırasında, Mısır'ın Türkiye ile böyle bir anlaşma imzalamaya hazır olduğunu bildirmiştir.

15 Kasım 1982'de ABD'nin Ankara Büyükelçisi Robert Strausz-Hupe, yeni anlaşmaya göre modernize edilecek olan Türkiye havaalanlarında askeri malzeme

stokunu öngören bir projenin varlığını Türk basınına açıklamıştır.

Türkiye'nin ABD Çevik Müdahale Gücü'ne verdiği destek, 29 Kasım 1982 günü Brüksel'de Türkiye ile ABD arasında imzalanan yeni bir anlaşmayla yeni bir boyut kazanmıştır. Bu anlaşma, Türkiye'de mevcut askeri havaalanlarının modernizasyonunu ve ayrıca yenilerinin yapılmasını öngörmekte ve ABD'ye bu alanlarda her türlü askeri malzemeyi depolama hakkı tanımaktadır.

Bu anlaşmaya paralel olarak, ABD, Basra Körfezi'ndeki ve Hint Okyanusu'ndaki Amerikan çıkarlarının savunmasını koordine etmek üzere Ortadoğu'da yeni bir askeri komutanlık ihdas ettiğini açıklamıştır.

17 Nisan 1984 tarihli *Hürriyet* Gazetesi'nin açıkladığına göre, Gaziantep ve Dalaman'daki askeri havaalanları NATO standartlarına uygun olarak genişletilmeğe ve modernleştirilmeğe başlanmıştır. Ayrıca, Erzurum'da da yeni bir askeri havaalanı inşa edilmektedir. 16 milyon dolar'a malolacağı tahmin edilen bu çalışmalar bittikten sonra, NATO'ya ait en gelişmiş uçakların dahi bu havaalanlarına inip kalkması mümkün olabilecektir.

Muş'ta da aynı şekilde modern bir havaalanı inşa edilmektedir.

Üstelik Türkiye, kendi hava sahasında uçuş yapan AWACS uçanradarlarının tamir ve bakımını Yeşilköy havaalanında gerçekleştirme taahhüdü altına girmiştir. Bu atölyelerde ayrıca, NATO hava kuvvetle-

rine ait C-5, C-141 ve A-4 gibi uçakların tamir ve bakımı da yapılacaktır. (*Hürriyet*, 25 Ekim 1984).

Türkiye'nin altına sokulduğu askeri angajmanlar bunlardan ibaret de değildir. NATO standartlarına ulaşabilmek için Türk Silahlı Kuvvetleri'ne en azından 5 milyar dolarlık yatırım yapılmasını öngören REMO planının gerçekleştirilmesi için Türkiye bütçesinden her yıl milyarlar ayrılmaktadır. Aslında bu rakam bile gerçeği yansıtmamaktadır. Bir Amerikalı askeri uzmanın *Orbis* Dergisi'nde yayınlanan bir incelemesine göre Türk Ordusu'nun asgari NATO standartlarına ulaşabilmesi için, önümüzdeki 13 yılda en azından 18 milyar dolarlık yatırım gerekmektedir. (*Hürriyet*, 24 Aralık 1983).

Bu modernizasyonun gerçekleştirilmesi için başlatılan çalışmalar ve hazırlanan projeler tüm ayrıntılarıyla *INFO-TÜRK Bülteni*'nin 98 numaralı Aralık 1984 sayısında açıklanmıştır.

Tüm bu modernleştirme çalışmaları ve taahhütleri yüzünden, Türkiye gayrisafi milli gelirinin yüzde 11,68'ini savunma harcamalarına ayırmak zorunda kalmaktadır. Oysa bu oran Yunanistan'da 4,54, Portekiz'de 3,57, İngiltere'de 1,64, Federal Almanya'da ise 0,79'dur.

1983 rakamlarına göre, Türkiye ulusal bütçesinden yüzde 10,4'ü eğitim ve sadece yüzde 3,4'ü sağlık hizmetlerine ayrılabilirken, yüzde 19,8 hiçbir üretici, yaratıcı ve refah getirici yanı olmayan askeri harcamalara ayrılmaktadır. Son rakamlara göre, 80 bin'i muvazzaf olmak üzere, Türkiye, tam üretim çağındaki

711.000 insanı silah altında tutmak zorunda kalmaktadır.

Türkiye'nin kendi insan gücünü ve ekonomik kaynaklarını ABD ve NATO çıkarlarına peşkeş çekmesi bununla da kalmamaktadır.

1974 yılından beri Türk Ordusu'nun işgali altında bulunan Kıbrıs'ın kuzey kesiminde de, ABD silahlı kuvvetleri için yeni kolaylıklar hazırlanmaktadır.

"Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti"nin ilan edilmesinden sonra Türk Ordusu, Lefkoşa'nın kuzey-doğusundaki Lefkonikos (Geçitkale)'de bir askeri havaalanı inşa etmeye başlamıştır. 25 Ekim 1983 tarihli *Die Zeit* Gazetesi'nin bildirdiğine göre, Amerikalılar, bu havaalanından da gerektiğinde yararlanmak için Türk genelkurmayı ile gizli görüşmeleri sürdürmektedirler.

Türkiye halkının yeni sıkıntılara katlanması ve güvenliğinin tehlikeye atılması bahasına ABD emperyalizminin kullanımına açılan askeri üs ve tesislerin, ikili anlaşmalara göre, ortak yönetim altında bulunması gerekmektedir. Ancak bunun pek de öyle olmadığı, 15 Mart 1985'teki bir olayla ortaya çıkmıştır.

ABD kullanımındaki askeri üs ve tesislerde çalışan Türkiyeli personelin üzerini sadece Türk polisinin arama yetkisi varken, İncirlik Hava Üssü'nde Amerikan askeri polisi Türk işçilerinin üzerini aramaya kalkmış, direnişle karşılaşınca da işçilerin üzerine kurt köpeklerini saldırtmıştır. Bu olayda altı işçi köpekler tarafından yaralanmıştır.

İşte bu köpekli saldırının Türkiye kamuoyunda

yarattığı tepkiler sürüp giderken, 25 Nisan 1985 günlü *Cumhuriyet* Gazetesi'nde şu haber yayınlanmıştır:

"Türkiye ile ABD arasında sayıları on ila oniki arasında değişen ve Türkiye'deki askeri havaalanlarının ortak kullanımıyla ilgili teknik uygulama anlaşmalarının önümüzdeki ay imzalanması bekleniyor.

"COB (Co-located Operation Bases - Ortak kullanımlı Harekat Üsleri) olarak da nitelenen anlaşmanın önümüzdeki ay imzalanmasının beklendiği Ramstein'de bulunan ABD Hava Kuvvetleri Avrupa Karargahı'ndaki Amerikan askeri yetkililer tarafından bir grup Türk gazetecisine açıklandı.

"Askeri yetkililer, beş yılı aşkın bir süredir ABD ile Türkiye arasında yürütülen müzakerelerde sonuca ulaşıldığını ve COB Anlaşması'nın nihai aşaması olan, İngilizce başharfleriyle TA (Technical Agreement) olarak belirtilen Teknik Uygulama anlaşmalarının imzalanmasıyla COB Anlaşması'nın uygulanabilirlik kazanacağını belirttiler.

"COB Anlaşması'nın 29 Kasım 1982'de ABD Savunma Bakan Yardımcısı Richard Perle ile Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Necdet Öztörün arasında Brüksel'de imzalanan Anlaşma Muhtırası (Memorandum of Understanding) çerçevesinde yer aldığı yetkililerce ifade edildi. Anlaşmanın ayrıca, ABD ile Türkiye arasında ikili nitelik taşımakla birlikte NATO çerçevesinde kaldığı yine yetkililerce vurgulandı.

"COB konusunda bugüne değin yürütülen görüşmelerde rol alan bir ABD askeri yetkilisi, COB'un Türk askeri havaalanlarında bomba, cephane ve yakıt

depolamayı, savaş uçaklarının hızlı kalkışı için pistlerin onarımını (rapid runway repair), hangarlar yapılmasını, üslere su ve elektriğin paylaşılması gibi hususları içerdiği bildirildi.

"Aynı yetkili, anlaşmaya konu olacak Türk askeri havaalanlarının adlarını vermekten kaçındı, ancak İncirlik ve Çiğli üslerinin teknik uygulama anlaşmaları kapsamı dışında bulunduğunu, bu üslerin zaten COB Anlaşması'nda öngörülen koşullara uygun bulunduğunu belirtti. Amerikalı askeri yetkili, bir soru üzerine, Eskişehir Hava Üssü'nün imzalanacak anlaşmanın kapsamı içinde yeralacağını doğruladı.

"Bir lojistik anlaşması niteliğindeki anlaşmanın bugüne kadar neden imzalanmadığı yolundaki sorulara açık yanıt vermekten kaçınan Amerikalı yetkililer, bu tür anlaşmaların tüm müttefiklerle yapılmış olduğuna dikkati çekerek, *"Türkiye ile de yapılması 1950'den beri niye düşünülmedi diye sormak daha uygun olur,"* dediler. COB görüşmelerinin başlama tarihi ile İran'daki İslam Devrimi ve Afganistan'daki Sovyet işgali arasında zamanlama açısından bir paralellik bulunup bulunmadığını soran bir gazeteciye, bir Amerikalı yetkili, bunun "raslantı" olduğu yanıtını verdi.

"Hatırlanabileceği gibi, Körfez'deki gelişmeler üzerine Carter doktrininin oluşturulup, ABD Çevik Müdahale Gücü'nün (RDF) kurulduğu 1979 ve 1980'de ABD'nin Türkiye'deki askeri havaalanlarında cep hane ve yakıt depolamak istediği biçiminde haberler uluslararası ve yerel basında yer almıştı. Böylece hareket üslerini kullanacak birliklerin taşınmasının yanısı-

ra askeri malzeme taşınmasına ve bunun getireceği zorluklara gerek kalmayacaktı...

"İttifak'ın en yüksek organı niteliğindeki NATO Bakanlar Konseyi'nin son yıllarda *"İttifak sorumluluk alanı dışındaki görevler"* için iki yada daha fazla müttefik ülkenin kendi aralarında yapacakları düzenlemeleri uygun bulan kararları ABD'nin Türkiye'den Körfez'e müdahale düşüncesiyle bir takım kolaylıklar isteyebileceği yolunda spekülasyonlara yolaçmıştı.

"Bu spekülasyonları hatırlatan ve COB Anlaşması'nın temelinde ABD'nin ittifakın sorumluluk alanları dışındaki askeri niyetlerinin bulunup bulunmadığını soran bir gazeteciye ABD Hava Kuvvetleri Avrupa Karargahı'nın bir yetkilisi, *"Bu, siyasi bir karar gerektirir. Evsahibi ülkenin onayı olmadan mümkün değildir,"* yanıtını verdi.

"NATO Güney Avrupa Müttefik Kuvvetleri Komutanlığı Karargahı'ndaki yüksek rütbeli subaylara göre, ABD'nin Körfez'e müdahalesi için COB çerçeve anlaşması kapsamındaki üslere ihtiyaç yok, çünkü tek başına İncirlik Üssü bu amaçla kullanılmaya yeterli.

"Bu arada, yapımı öngörülen Muş Havaalanı'nın COB anlaşması kapsamında bulunup bulunmadığı açıklık kazanmadı. Ancak, Napoli'deki karargahtan bir askeri yetkili, anlaşmaya Muş'un da dahil olduğu kamısını dile getirdi.

"COB Anlaşması konusundaki görüşmelerde Amerikan tarafında ABD Hava Kuvvetleri Avrupa Karargahı Planlama Dairesi rol aldı. ABD Hava Kuvvetleri Avrupa Karargahı'nın coğrafi görev alanına, kendi

dağıttığı dosyaya göre Akdeniz, Ortadoğu, Basra Körfezi ve Kuzey Afrika giriyor."

Yine *Cumhuriyet* Gazetesi, 27 Nisan 1985 tarihli sayısında aynı konuda şu tamamlayıcı bilgileri vermiştir:

"Türkiye ile ABD arasında önümüzdeki ay imzalanacak olan havaalanlarının ortak kullanımına ilişkin 9 uygulama anlaşmasıyla ABD Hava Kuvvetleri'nin NATO planları uyarınca Türkiye'ye "zamanlıca intikal edebileceği" bildirildi.

"Türkiye ile ABD arasında 1982 yılında imzalanan havaalanlarının modernizasyonuna ilişkin mutabakat belgesi çerçevesinde hazırlanan uygulama anlaşmalarıyla Türkiye'ye intikal edecek ABD uçaklarının kullanacağı malzeme ve teçhizatın önceden depolanmasına özel ağırlık veriliyor.

"Yetkililerden alınan bilgilere göre, anlaşmaların dayandığı sistem, bir savaş anında uygulanmaya konacak NATO takviye planları çerçevesinde önceden alınacak önlemleri içeriyor. Söz konusu NATO takviye planları da çatışma halinde ileri bölgelerdeki müttefik kuvvetlerin özellikle Atlantik ötesinden gelecek ABD takviye kuvvetleriyle desteklenmesini sağlayacak imkan ve kabiliyetin geliştirilmesini öngörüyor.

"Bu çerçevede bir savaş anında Türkiye'nin hava savunması, ABD Hava Kuvvetleri tarafından desteklenecek. Yetkililer, imzalanacak olan anlaşmalarla Türkiye'nin evsahibi ülke olarak ABD Hava Kuvvetleri için yeterli kabul tesis ve kolaylıkları sağlayacağını bildirdiler.

"Bu amaçla, Türkiye'deki 10 kadar havaalanının kapasitelerinin artırılması için pistlerin uzatılması, modern haberleşme aygıtlarının yerleştirilmesi, her türlü konvansiyonel silahın konabilmesi için depo yapımı gibi bir dizi inşaat ve düzenleme faaliyetleri başlatılacak."

ALTINCI FİLO'YA KOLAYLIKLAR

Özal'ın ABD'den dönüşünden sonra, ABD Altıncı Filosu'na Türkiye'de bakım ve ikmal kolaylıkları sağlanması konusu da Türk basınında işlenmeğe başlamıştır.

Uzun yıllar Türkiye'de anti-emperyalist direniş nedeniyle Türk limanlarına uğrayamayan 6. Filo'nun 12 Eylül darbesinden sonra bu ziyaretlerini yeniden başlattığı ve özellikle İskenderun Limanı'ndaki bakım ve ikmal kolaylıklarından yararlandığı bilinmektedir.

Bununla beraber, Papandreu'nun ileride 6. Filo'nun Yunan limanlarındaki bakım kolaylıklarını kaldırması halinde, Türkiye'nin tüm limanlarının bu amaçla 6. Filo'ya açılması için pazarlıkların sürdüğü de basına yansımaktaydı.

Nitekim, 27 Nisan 1985 tarihli *Hürriyet* Gazetesi bu konuda şu haberi vermiştir:

"ABD Savunma Bakanı Weinberger'in davetlisi olarak dün Frankfurt'tan Washington'a hareket eden Milli Savunma Bakanı Zeki Yavuztürk, 6. Filo'ya yakıt ikmalinin Petrol Ofisi tarafından yapılmasına baş-

landığını belirterek, bu filonun bakım ve onarım işlemlerinin Türkiye'de yapılması konusunun da, bu gezi sırasında bir sonuca bağlanacağını belirtmiştir."

Bakan'ın bu açıklamasından günlerce önce, Türkiye Petrolleri Anonim Şirketi Genel Müdürü Mehmet Gültekin şu açıklamada bulunmuştu:

"Amerika'nın Adana İncirlik Hava Üssü'nün ikmalini 25 yıldan beri Mobil Şirketi'nce Yunanistan tarafından, yani Yunanistan'dan yapıyordu. 1984 yılında yaptığımız bir anlaşmayla bu hava üssünün ikmalini biz, yani TPAŞ yapıyor. Bu hava üssüne yılda 72 bin ton akaryakıt ve madeni yağ veriyoruz. Yılda yaklaşık olarak 40 milyon dolar kâr sağlıyoruz. Önümüzdeki günlerde ABD'ye gideceğim. Şimdiye kadar Amerikan 6. Filosu'nun yakıt ikmalini Yunanistan ve İspanya yapıyordu. Büyük ihtimalle konuyla ilgili anlaşmayı imzalayacağım. Bundan böyle Yunanistan ve İspanya yerine Türkiye, Amerikan 6. Filosu'nun yakıt ikmalini karşılayacak. Bu da memleketimize büyük döviz girdisi sağlayacak." (*Milliyet*, 20.4.1985).

ABD RADYO YAYINLARI

Türkiye'deki Amerikancı tırmanmanın bir başka göstergesi de, Türkiye'den sosyalist ülkelere yönelik propaganda yayını yapılmasını sağlamak amacıyla bir Amerikan radyo heyetinin Nisan sonlarında Türkiye'ye gelmesidir.

"Reagan yönetimi, radyo istasyonu kurma yolun-

daki talebini ABD Gezisi sırasında Özal'a resmen açtıktan sonra proje üzerinde teknik bilgi vermek üzere uzmanlardan oluşan bir heyeti bundan kısa bir süre önce Ankara'ya gönderdi.

"Amerikan kaynakları, Cumhuriyet'e, radyo istasyonuna ilişkin "bazı görüşmelerin yapılmış olduğunu" doğruladılar. Aynı kaynaklar, bu konuda başka bilgi vermekten kaçındılar.

"Güvenilir kaynaklardan sağladığımız bilgiler, geçtiğimiz günlerde bu amaçla ABD'den bir heyetin Ankara'ya geldiğini ve Türk makamlarıyla temaslarını tam bir gizlilik içinde yürüttükten sonra Washington'a döndüğünü gösteriyor.

"Bu görüşmelerde ABD'li yetkililer, *Amerika'nın Sesi* (Voice of America) ve kısmen *Özgürlük Radyosu* (Radio Liberty) yayınlarını Sovyetler Birliği ve Ortadoğu ülkelerine yaymayı amaçlayan bu projenin amacı, çapı, maliyeti ve teknik yönleri üzerinde Türk tarafına bilgi verdiler.

"Konu, Özal'ın Beyaz Saray'da Başkan Reagan tarafından kabulü sırasında Amerikan tarafınca gündeme getirilmiş, daha sonra ABD Savunma Bakanı Caspar Weinberger de Özal'a aynı talebi tekrarlamıştı."

Bu haberi veren 25 Nisan 1985 tarihli *Cumhuriyet* Gazetesi sormaktadır:

"Washington'un radyo istasyonuna dönük isteğinin Ankara'da hoş karşılanmadığını biliyoruz. Türkiye bu konudaki ısrarlı taleplere çok değişik hükümetler döneminde yıllardır haklı olarak sürekli direnmiştir. O halde istemeye istemeye de olsa bu konuda

görüşmeleri gizlilik içinde başlatmaya Özal Hükümeti neden razı olmuştur?"

Aynı gazete, 29 Nisan tarihli sayısındaki bir başka yorumunda da, Özal Hükümeti'nin bu yeni açılışı karşısında şu endişeyi dile getirmektedir:

"Son zamanlarda tümüyle ABD'nin dümensuyuna girmemize yolaçabilecek bazı gelişmeler gözleniyor... Dışişleri Bakanlığı, askeri havaalanlarının ABD ile ortaklaşa kullanımına ilişkin anlaşmaların tümüyle NATO çerçevesi içinde olduğuna ilişkin güvence vermiştir. Ama ABD'nin bu havaalanlarından ileride kendi çıkarları için, örneğin Acil Müdahale Gücü için yararlanmak istemeyeceğini kimse garanti edemez.... Altıncı Filo'nun bakım ve onarımı, birçok Arap ülkesinde hiç olumlu etki yapmaz. Hele Amerikalılara, Sovyetler Birliği'ne dönük propaganda yayınları yapmak için Türkiye'de radyo istasyonu kurma izni verilmesi, kuşkusuz büyük hata olur. Böyle bir davranış, Batı ittifakında bize hiç yarar sağlamayacağı gibi, Türkiye 3. dünyada da olumsuz puan toplar. Ayrıca Anadolu'da ABD radyo istasyonunun kurulması, bu istasyon kuşkusuz İran'a dönük yayın da yapacağından, Tahran'ı da tedirgin eder."

YILDIZLAR SAVAŞI'NA ÇAĞRI

Ve en son olarak, Reagan'ın yeni stratejik açılımı olan "Yıldızlar Savaşı"na Türkiye'nin de katılması yolunda yapılan çağrı, Türk-Amerikan işbirliğinde yeni bir tırmanma noktasını oluşturmaktadır.

ABD Savunma Bakanı Caspar Weinberger, Türk Savunma Bakanı Yavuztürk'e bir mektup yazarak, Türkiye'yi, diğer NATO müttefikleri gibi, resmen "Stratejik Savunma Girişimi" olarak adlandırılan Yıldızlar Savaşı projesine katılmağa çağırmıştır.

Weinberger'in konuya ilişkin girişimi Berlin'de yapılan Silahların Kontrolü Konferansı'nda gündeme gelmiş ve şu sorular ortaya atılmıştır:

1. Amerika geliştirdiği uzay koruma sistemi sayesinde dokunulmaz bir kale haline gelirse, kanat müttefiklerine ne kadar ihtiyaç duyacak?

2. Uzay korunma teknolojisi Ortadoğu'nun konvansiyonel açıdan stratejik önemini azaltıp, Sovyetler'le de nükleer silahlarda anlaşmaya varılırsa, Türk Ordusu'nun modernizasyonu Washington'un gözünde bugünkü önemini koruyacak mı?

3. Dolayısıyla uzun vadede, ABD, Türkiye ve Yunanistan'a yardıma devam edecek mi?

Aynı toplantıda ABD Savunma Bakanı Yardımcısı Richard Perle, bu soruların belli çevrelerde uyandırabileceği endişeleri gidermek için şu müdahalede bulunmuştur:

"Türk Ordusu'nun modernizasyonu Batı ittifakının en acil sorunu olmaya devam etmektedir.

"Eğer Sovyetler'in Karadeniz filosu Boğazlar'dan geçmeyi başarır bu Doğu Akdeniz'de Altıncı Filo'nun hareket kabiliyetini sınırlar. Oysa Boğazlar Varşova Paktı'nın Bulgaristan'da konumlandırılmış olan 25 tümeninin tehdidi altındadır. Boğazlar, ayrıca Varşova Paktı'nın 1000 uçağının ve Karadeniz denizaltı

filosunun menzili dahilindedir. Yani Varşova Paketi karada ikiye bir, havada beşe bir üstün durumdadır.

"Aynı dengesizlik Türkiye'nin Kuzeydoğu sınırında da söz konusudur. Transkafkaslarda konumlandırılmış 20'yi aşkın Sovyet tümeni, 350'yi aşkın avcı uçağı ile Sovyetler karada üçe bir, havada ikiye bir oranda üstünlük sağlamıştır.

"Çok istikrarsız bir bölgede istikrarlı ülke olması, Türkiye'yi çok cephede birden harp edebilecek durumda ordu bulundurmaya zorlamaktadır. Amerika'nın yardımı olmadan bunu başarabilmesi de hayli güçtür." (Cumhuriyet, 24.4.1985).

Türkiye'nin "Yıldızlar Savaşı" Projesi'ne katılmasını birçok yorumcu bir "özentî" olarak nitelemiştir:

"Türkiye'nin Yıldızlar Savaşı projesine katılması ise özentiden ötede bir anlam taşımaz. ABD ile Sovyetler arasındaki en dikenli sorun olan Yıldızlar Savaşı konusunda Batı Avrupa'da derin görüş ayrılıkları vardır. Fransa, projenin şiddetle aleyhindedir. İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher, Reagan'ı yalnız bırakmamak için projenin sadece araştırma aşamasını desteklemiştir. Federal Almanya'da muhalefet projeye karşı çıkmakta, Başbakan Kohl ise gelişmiş uzay teknolojilerinden yararlanabilmek için araştırmalara katılmak istemektedir. Diğer Avrupa ülkeleri ise projeye kuşku ile bakmaktadır. Türkiye, uzay teknolojisinde ve ultra modern lazer silahlarında iddialı olmadığından, böylesine tartışmalı ve dikenli bir konuya herhalde bulaşmak istemeyecektir." (Cumhuriyet, 29 Nisan 1985).

Ancak, Özal Hükümeti aynı görüşte değildir. En gelişmiş Avrupalı müttefiklerinin dahi katılmakta tereddüt ettiği bu projeye Türkiye'nin katılacağı, Milli Savunma Bakanı Yavuztürk'ün, Weinberger'in çağrılısı olarak yaptığı Washington ziyareti sırasında açıklanmıştır:

"Yavuztürk, Yıldızlar Savaşı'nın aslında geniş çaplı bir araştırma projesi olduğunu kaydederek şunları söyledi: Bu projelerden birine girebiliriz. Gerek Silahlı Kuvvetlerimiz içindeki kuruluşlarımız, gerekse sivil enstitülerimiz, üniversite araştırma merkezlerimiz vardır. TÜBİTAK vardır. Silahlı kuvvetlerimizin Balistik Araştırma Merkezi vardır. ASELSAN vardır. Bütün bunlar araştırma konularına girebilirler. Hattâ bu konuda açılacak ihalelere bile girebiliriz. Döndüğümüzde bu konu ile ilgili gelişmeleri kamuoyuna açıklayacağız. Bu projelerden hisse almak mümkündür." (Tercüman, 2 Mayıs 1985)

Görüldüğü gibi, gerek Özal, gerekse onun savunma ile ilgili bakanı, Reagan'ın militarist politikalarının uygulanmasına büyük rizkleri göze alarak katılmayı tamamen bir tüccar kafasıyla değerlendirmekte, Türk kamuoyuna "döviz kazancı" hayalleri sırında ederek gerek Türkiye'nin güvenliğini, gerek Ortadoğu ve Balkanlar Bölgesi'ndeki ilişkileri, gerekse dünyanın geleceğini tehlikeye atacak çılgınca projelere katılmaya gözü kapalı evet demektedirler.

Ancak bunu yaparken de uzak görüşlü, basiretli bir tüccar gibi dahi hareket edememekte, 6. Filo'nun ikmal ve bakım işlerinin yapılmasının, Türkiye havaa-

lanlarının ABD kuvvetlerine ve özellikle de Çevik Müdahale Gücü'ne açılmasının, ABD'nin bozguncu radyo yayınlarına Türkiye'de olanak verilmesinin, Türkiye'nin tüm komşu ülkelerle ilişkilerini bozabileceğini ve bugüne kadar iyi ilişkiler sayesinde gelişmiş bulunan ekonomik ve ticari ilişkileri bir anda sona erdirerek ülke ekonomisini yeniden bir döviz dar boğazına itebileceğini görememektedirler.

Genelinde ABD emperyalizminin Türkiye üzerindeki hegemonyasına karşı çıkmayan, hattâ Türk hükümetlerinin bu konudaki teslimiyet politikalarını harekete destekleyen *Hürriyet* Gazetesi bile, Özal Hükümeti'nin geliştirdiği son Amerikancı tırmanıştan endişeye kapılarak Prof. Dr. Haluk Ülman'ın "Tek Yanlı Dostluk Olmaz" başlıklı şu yorumuna yer vermiştir:

"Türk dış politikasını yönetenler ne derlerse desinler, Türkiye ile Birleşik Amerika arasındaki ilişkiler büyük bir dengesizlik içinde geliyor. İster NATO çerçevesinde olsun, ister ikili ilişkilerde, Türkiye ortak ve ulusal savunma gerekçesiyle Birleşik Amerika'dan gelen isteklerin çoğuna "evet" derken; Birleşik Amerika, çoğu kez iç politika gereksinimlerini bahane ederek Türkiye'nin isteklerine kulağını kapamaktadır. Üstelik, Türkiye'nin Batı savunması içindeki yeri ni ve önemini devamlı biçimde tekrarlayıp duruken...

"Anladık... Türkiye ile Birleşik Amerika arasında Türkiye'deki bazı üslerle ilgili olarak yapılması beklenen son anlaşmalar, ikili de olsa, NATO çerçevesi içindedir. Ama anlaşmaların kapsadığı üslerin adı üzerinde: Ortak Kullanımlı Harekat Üsleri. Demek ki bu

üsler, Türkiye'nin güvenliği kadar Birleşik Amerika'nın ve tüm Batı'nın güvenliği ile de ilgili...

"Batı'nın ortak savunmasını düşünen, herşeyden önce, Türkiye'nin savunma gereksinimlerini eksiksiz olarak karşılamak zorundadır. Üslerin de bu gereksinimler arasında olduğu söyleniyorsa, göreceğiz, bakalım 1980 yılında imzalanmış olan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması'nın yenilenme zamanı gelince nasıl davranılacaktır?"

"Unutulmamalı ki, almadan vermek yalnız Tanrı'ya vergi..." (Hürriyet, 2 Mayıs 1985).

Ne var ki, bugüne kadarki pratik, Türkiye'nin Amerika ile ilişkilerinde hep almadan verdiğini göstermektedir. Bugün de olan budur.

Özal Hükümeti, Türkiye'nin 20 milyar dolar'ı aşan borcuna borçlar ekleyerek, Reagan'ın savaş doktrininin uygulanmasına katkıda bulunmak hesabına ülkeyi tam bir yıkıma sürüklemektedir. Bu ekonomik yıkımın bedeli, ileride bir nükleer katastrof halinde ülkemiz insanlarının da fizik olarak mahvedilmesi olacaktır.

..... İncelememizin bundan sonraki bölümlerinde Reagan'ın Türkiye'yi olduğu gibi bütün dünyayı da felakete sürükleyen yeni savaş doktrininin ne olduğunu açıklığa kavuşturmağa çalışacağız.

REAGAN'IN "BOOM"U

Reagan-Bayrak... Reagan-Militarizm... Reagan-Tutuculuk... Reagan-DİN... Reagan-Süper Dolar... Reagan-Ekonomik Boom... Reagan-Cruise... Reagan-Pershing 2... Reagan-Nötron Bombası... Reagan-MX... Reagan-Çevik Müdahale Gücü... Ronald Reagan-Nancy Reagan... Ronald Reagan-Amerika über Alles...

Sadece 30 saniyelik televizyon programının 300 bin Dolar'a patladığı 1 milyar Dolar'lık seçim kampanyası...

Ve 6 Kasım 1984 gecesi saat 23'te, New York'ta Cumhuriyetçi'lerin toplandığı Sheraton Oteli'nde ve Demokrat'ların toplandığı Hilton Oteli'nde aynı anda "malumun ilamı!"... Yenik Demokrat Başkan adayı Mondale'in Başkan Reagan'a kutlama telefonu...

Reaganizm'in ikinci dört yıllık dönemi açılmıştır artık. İkinci kez andıçtıktan kısa bir süre sonra, 6 Şubat 1985'te ABD Temsilciler Meclisi ile Senatosu'nun ortak toplantısında, kendisinin 74. yaş günü dolayısıyla yaptığı konuşmada Başkan Reagan'ın "İkinci Amerikan Devrimi" diye nitelediği dönemdir bu...

Yoksulu daha yoksul, zengini daha zengin eden, sosyal kazanımları büyük ölçüde rafa kaldıran, emekçilerin satınalma gücünü düşürüp işsizliği artıran, Vietnam'da onbinlerce evladını yitiren Amerikan halkını yeni militarist maceraların, tüm dünyayı nükleer felaketlerin eşiğine sürükleyen bir "devrim"...

Ne ki, seçim kampanyasını sadece bütçe açığının kapatılması için vergilerin artırılması tema'sı üzerine kuran, işsizliğin, yoksulluğun ortadan kaldırılması, konutların iyileştirilmesi ve sosyal güvencelerin artırılması konusunda hiçbir alternatif program getirmeyen Demokrat Mondale'in karşısında kitlelerin beynini misli görülmemiş yöntemlerle yıkayan Reagan'ın seçimi rahatlıkla kazanacağı aylar öncesinden belli olmuştu.

Gerçi, geçen dört yıllık dönemde yoksulun daha yoksul, zenginin daha zengin olduğunun herkes farkındaydı, ama geçerli alternatif yokluğundan ötürü, sıradan Amerikalı'nın çoğunluğu da, "eğer ikinci Amerikan Devrimi önümüzdeki dört yılda kesintiye uğramazsa yarın belki sıra bana da gelir," hayali içinde, Hollywood'un eski sıradan aktörü, Amerikan politikasının şimdiki süperstar'ı Reagan'a oy vermişti.

Amerikan toplumu için bile bile lades bir seçimdi bu... Ama Reaganizm'in zaferi, sadece ABD emperyalizmi'nin hedef aldığı ülkelerde değil, genelde ABD emperyalizmi'nin çıkarlarını savunan Amerikan basınında bile endişe uyandırıyordu. The New York Times Gazetesi, endişelerin başlıca üç noktadan kaynaklandığını belirtiyordu:

1. EKONOMİK PLANDA: 1983-84 yıllarında gö-

rülen ekonomik canlanmanın bedeli, "işinden atılan milyonlarca kişinin ekmeği ve devletin gelecek yıllarda milyarlarca dolarlık borç altına girmesi"yle ödenmişti.

2. İÇ POLİTİKA PLANINDA: Reagan yoksulları daha yoksullaştırıp sosyal kazanımlardan çoğunu onların ellerinden almıştı.

3. DIŞ POLİTİKA PLANINDA: Nükleer silahlanma yarışının durdurulması bir yana, onu daha da hızlandırarak dünyayı büyük bir felaketin eşiğine itmişti.

İktidarının ilk iki yılında ABD savaş sonrasının en ağır ekonomik çöküntü dönemini yaşar ve işsizlik oranı birler hanesinden onlar hanesine tırmanırken milyonerlerin sayısı da iki misline çıkmıştı. İktisatçıların tahminlerine göre bugün 482 aile, konut sektörü dışındaki toplam kapitalin yüzde 40'ını, yani 2,2 trilyon dolar'ı elinde bulundurmaktadır.

"İkinci Amerikan Devrimi"nin öngördüğü "herkese fırsat eşitliği" iddiası, devlet bütçesinde yeralan rakamlarla çelişmektedir. Yeni yılın bütçesinde sosyal ve ekonomik plandaki programların dondurulması, daraltılması veya tamamen iptal edilmesi suretiyle 40 milyar dolarlık bir kesinti yapılmaktadır.

The US News and Report Gazetesi'nin bildirdiğine göre, Reagan'ın "devrimci" girişimi sonucu, yeni iş alanlarının açılması için daha önceden kabul edilmiş bulunan dört program birden iptal edilmiştir. Bunların başında, düşük gelirli ailelerden 100 bin gence iş sağlanması, yoksullara yardım yapılması, sosyal servislerin artırılması, yoksullara tıbbi yardım için fon ayrılması programları başta gelmektedir.

Kongre üyesi Charles Schumer'in açıkladığına göre, yeni bütçe, New York'ta otobüs ve metro ücretlerinin yüzde 40 oranında artırılmasını, 6 bin öğretmenin işine son verilmesini ve yaşlı kişilere ucuz konut sağlanmasını amaçlayan bir programın iptal edilmesini öngörmektedir. Benzer önlemler, ülkenin diğer eyaletleri için de şu veya bu şekilde yürürlüğe konulmaktadır.

Reagan yönetiminin ilk dört yıllık döneminde 20 bin kadar çiftlik, sahipleri iflasa sürüklendiğinden haraç mezat satışa çıkartılmıştır. Resmi rakamlara göre, ülkedeki 2,3 milyon çiftlikten 243 bin'i ciddi zorluklarla karşı karşıyadır ve 145 bin'i iflasın eşiğindedir. Çiftçilere federal yardım programında 5,5 milyar dolarlık indirim yapılması, Amerikan çiftçisini daha da güç durumlara düşürecektir.

Eğitim kurumları da Reaganizm'in satırından kendilerini kurtaramamaktadır. Okullarda öğrencilere verilen yemeklerde tasarrufa gidilmesi kararlaştırılmıştır. Üniversite ve kolejlerde burslar düşürülmektedir.

Reagan yönetimi, bütün bu sosyal önlemleri, federal bütçedeki 200 milyar dolarlık açığın kapatılması için zorunlu göstermektedir. İktisatçıların tahminlerine göre, gelecek yıllarda toplam federal borçların 2,1 trilyon dolar'a ulaşması beklenmektedir.

Şurası bir gerçek ki, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri görülmüş en büyük ekonomik krizin 1980-82 dönemindeki panik yaratıcı tırmanmasından sonra kapitalist dünya birdenbire yeni bir ekonomik canlanma dönemine girmiş görünüyordu. Her ne kadar Batı Avrupa'da aynı düzeyde hissedilmese de, ABD ve Japon-

ya'da ekonomik büyüme hızında elle tutulur bir gelişme gözleniyordu.

ABD 1983 yılında, İkinci Dünya Savaşı sonrası'nın en çarpıcı endüstriyel "boom"unu yaşıyordu. Yılın ilk yarısında birçok Amerikan sanayi kolları, kriz öncesi üretim düzeylerini yüzde 10 oranında aşmış bulunuyordu. Canlanma dönemi doğal olarak tüketici istek hacminde artışı da beraberinde getiriyordu. 1972-82 döneminde otomobil ve inşaat sektörlerinde görülen çöküntü, yeni istek artışıyla durmuştu. Kötü günlerin arkada kaldığını düşünen hali vakti yerinde Amerikalılar, fiyatına bakmaksızın ev ve otomobil almasına girişmişti. Ev satınalabilmek için ipotek karşılığı borçlananların sayısı 1,5 milyon'u bulmuştu. Otomobil üretiminde 7,9 milyonluk bir sayıya ulaşılmıştı. Gelir vergisi oranlarında yapılan indirimler ve sanayicilere tanınan vergi iadesi kolaylıkları sayesinde ABD iç pazarında bir hareketlenme elle tutulur hale gelmişti. Bunun sonucu olarak yatırımlar bir yılda yüzde 14 oranında artmıştı.

Bu hareketliliğin arkasında, emekçilerin sırtından uygulanan yeni kemer sıkma önlemleri büyük rol oynuyordu. Krizin en yüksek düzeyine ulaştığı 1982 yılında Amerikan emekçilerinin yüzde 12'si işsiz durumdaydı. Bundan yararlanan patronlar, işçi sendikalarını köşeye kıştırarak daha az ücret karşılığında daha yoğun çalışma koşulunu kabul ettirmişlerdi.

1984'de ABD'de işçi başına üretim yüzde 3 oranında artarken, ücret artışları yüzde 2 düzeyinde kalmıştı. Kaldı ki, bunlar ortalama rakamlardır. Fazla iş-

çi çalıştırmaktansa mevcut işçisine daha fazla mesai yaptırılmayı daha verimli bulan üretim sektörlerinde işçi başına üretim artışı yüzde 8'e kadar ulaşıyordu.

Eğer 1984 yılı sonuna doğru işsiz sayısı 8,4 milyona, işsiz oranı ise yüzde 7,4'e düşmüşse, bu, sanayi sektörüne göre daha düşük ücret veren yan sektörlerin yeni işçi almasından kaynaklanıyordu.

Tam Çalışma İçin Eylem Konseyi (The Action for Full Employment Council)'in açıklamasına göre, resmi işsiz istatistikleri gerçeği yansıtmaktan son derece uzaktı. Çünkü bu kısmi canlanma döneminde ne ücrete olursa olsun sağda solda yarım gün iş bulan kişiler işsiz istatistiklerinden düşülüyordu. Oysa bunların toplam sayısı 5,5 milyonu bulmaktaydı. Bu yarım işsizler hesaba katıldığında, ABD'nin 1984'teki işsiz oranı gerçekte yüzde 13'e ulaşmaktaydı.

Aslında ABD ekonomisindeki bu canlanma, Amerikan emekçisine pek bir şey kazandırmış değildi. O'nun gerçek geliri, on yıl önce ne ise yine oydu. Reagan'ın ekonomik politikasından yararlanan tek kategori, Amerikan ailelerinin beşte birini oluşturan ve Amerikan sosyologlarının deyimiyle "üst orta sınıf" olarak tanınan kesimdi. Amerikalıların yüzde 40'ının gelirleri dört yıllık Reagan yönetimi döneminde baş aşağı giderken, "üst orta sınıf"ın gelirinde yüzde 9'luk bir artış olmuştu.

1980-84 döneminde ABD'nin çeşitli nüfus kategorilerindeki gelir artışı ve düşüşü incelendiğinde, şöyle bir tablo ile karşılaşıyordu:

Nüfusun yüzde 20'sinin gelirinde yüzde 7,5 düşüş
Nüfusun yüzde 20'sinin gelirinde yüzde 1,8 düşüş
Nüfusun yüzde 20'sinin gelirinde yüzde 1,0 artış
Nüfusun yüzde 20'sinin gelirinde yüzde 3,5 artış
Nüfusun yüzde 20'sinin gelirinde yüzde 9,0 artış

Washington Belediye Başkanı Marion Barry'nin açıklamasına göre, 1979 yılında yoksullar ABD nüfusunun yüzde 11,7'sini oluştururken, 1984 başlarında bu oran yüzde 15,2'ye çıkmıştı. Reagan'ın birinci başkanlık döneminde ABD yoksullar ordusu 9 milyonluk bir artış göstermişti.

Reagan yönetiminin silahlanma yarışına akla durgunluk veren rakamlar ayırması da, iş hayatını canlandıran başlıca etkenlerden biriydi. ABD hazinesi, silahlanma masraflarını karşılayabilmek için içten veya dıştan gırtlığa kadar borca girmişti. Bu sayede ABD mühimmat sanayii, yıllık yüzde 12 oranındaki üretim artışıyla diğer sanayi kollarını fersah fersah geride bırakmıştı. 1984'ün ikinci yarısında iç ekonomik durumun alarm işaretleri vermesine rağmen sınai-askeri kompleks, istim üzerinde son sürat ilerliyordu.

Diğer sanayi kollarının kapasite kullanım oranı krizden önce yüzde 83 iken, 1984 sonunda yüzde 80'de kalıyor, inşaat sektörü yeniden duraklama dönemine giriyor ve daha önemlisi, sanayiciler ve pazarlamacılar, kısa süren "boom" döneminin yarattığı ve talep hacminin üzerindeki üretim fazlası stoklarını eritebilmek sorunuyla karşı karşıya kalıyordu.

İktisatçı ve işadamlarını bir telaştır almıştı. Bu bir yavaşlama mı, yoksa yeni bir çöküntü müydü?

Tam başkanlık seçimleri sırasında ortaya çıkan bu endişeleri dağıtabilmek için Beyaz Saray sözcüleri, duruma hemen bir bahane uyduruyordu: Bu, ekonomik büyümeyi "dengeleyebilmek" için zorunlu olarak ortaya çıkan geçici bir durumdu!

1985'de ekonomik büyüme hızı yüzde 3'ün altında olmayacaktı. Oysa, Reagan yönetimi, ABD iş alemine daha önce yüzde 5'lik bir büyüme hızı söz vermişti. Bu, yeni çöküntü döneminin başlangıcının itirafıydı. Ancak, ABD kapitalizmi dereyi geçerken at değiştirmeyecek ve Reagan yönetimi bir dört yıl daha iş başında kalacaktı.

Geçici "boom" gerçi kamuoyunun gözünü boyayarak Reagan yönetiminin yeniden seçilmesini sağlamıştı ama, ABD'nin ekonomik sorunlarına bu yönetim bir çözüm getirmekten uzaktı.

The Chase Econometrics Şirketi'nin baş iktisatçısı Lawrence Chimerine, "1983 yılında ve 1984'ün ilk yarısında görülen hızlı büyümeye rağmen, 1981'den bu yana ortalama yıllık büyüme, tüm savaş sonrası dönemin ortalamasının altındadır. Son sıçrama, daha önceki yıllarda verilen açığı bir ölçüde kapatabilmiştir," diyordu. Ona göre, ABD mali sisteminin içinde bulunduğu durum (ki 1982-83'te 195,4 milyar dolar ve 1983-84'te 175,3 milyar dolarlık federal bütçe açıklarıyla adamakıllı sarsılmıştı) ve dünya pazarlarında Amerikan mallarının rekabet gücündeki düşüş, ABD'nin bir yandan vergilerde indirim yaparken, öte yandan silahlanma harcamalarını artırmasını olanaksız kılıyordu.

Bankacılık sisteminin durumu, devletin mali du-

rumundan daha iyi değildi. Çöküntüye uğrayan bankaların sayısı krizli yıllarda, yani 1981'de 10, 1982'de 42 iken, kriz sonrası 1984'te 66'yı bulmuştu.

The Federal Deposit Insurance Corporation (Federal Mevduat Sigorta Şirketi), 797 küçük ve orta bankanın da batabilecek durumda olduğunu açıklıyordu. Bunların mali zorlukları, daha çok, çiftçilerin ödeyemedikleri 190 milyar dolarlık borçtan kaynaklanıyordu. Çiftlik sahibi ailelerin üçte ikisi, aldıkların borçlarının faizlerini ödeyemiyorlardı.

Ne Beyaz Saray'ın, ne de Federal Reserve System'in, küçük bankaların ve çiftlik sahiplerinin durumuyla ilgilendikleri yoktu. Onların tek düşündüğü, 80'li yılların başından beri, "Amerika'nın gücünü ihya" hayali içinde Dolar'ın değeriyle oynamaktı.

Evet bir zamanlar uluslararası ilişkilerde kimsenin kabul etmek istemediği dolar, bütün dünya döviz borsalarını allakbullak ederek tarihte misli görülmemiş bir değer kazanmıştı. Amma bu, sadece ABD ekonomisinin değil, tüm kapitalist dünya ekonomisinin tehlikeye atılması bahasına oynanan bir oyundu. Şişirilmiş faiz hadleri sayesinde Wall Street bankaları, Amerika'ya sürekli kapital çekmekteydi. Batı basınının tahminlerine göre, sadece 1984'ün ilk yarısında ABD'ye çekilen yabancı sermayenin toplamı 160 milyar dolar'ı buluyordu. Bu miktar, 1983'te ABD'ye giren tüm yabancı sermayenin dört misline erişmiştir. Bu paralar sadece Amerikan sanayiine yatırılmıyor, büyük kısmı federal bütçe açığının dengelenmesinde kullanılıyordu. 1984'ün ilk altı ayında yabancıların ABD'de

aldığı hazine bonolarının değeri 20 milyar dolar'dı. Bu gelişme, dünyanın başlıca tefecisi olan ABD'nin kısa zamanda dünyanın en büyük borçlu ülkesi haline gelmesine yolaçmıştı. 1984 yılında 800 milyar dolar'a yükselen ABD'nin dış borçları, tüm Latin Amerika ülkelerinin tümünün toplam dış borçlarının iki misliydi.

Misli görülmemiş bir ithalat artışı da, 1984 sanayi "boom"unun özelliklerinden biri olmuştur. Bu yüzden dış ticaret açığı 1984'te bir önceki yıla göre bir misli artış göstermiştir. 1984'te ABD'nin ithal ettiği malların toplam değeri, aynı yılın toplam ihracat gelirinden 130 milyar dolar daha fazladır.

1984'de ABD Pazarına sürülen makinelerin yüzde 40'ı ithal malıdır. Yine aynı yıl, Amerikan tarihinde ilk defadır ki, elektronik gereçler alanında ithalat ihracatı aşmıştır. Amerikan sanayicileri 1984'te sermaye yatırımlarının üçte birini yabancı patentli üretim üzerine yapmışlardır.

Bu işten en kârlı çıkan kapitalist ülke Japonya'dır. ABD dış ticaret açığının üçte biri, Japonya ile olan ticaretinden kaynaklanmaktadır. Japonya ABD'ye sadece yeni teknoloji değil, para da ihraç etmeğe başlamıştır. Japon sanayi korporasyonları ABD'deki şubelerinin üretim kapasitelerini arttırmış, Japon bankerleri Amerikan şirketlerine ve Amerikan hazine bonolarına büyük paralar yatırmışlardır. Bunun sonucu olarak, Japonya'dan dışarı çıkan sermaye, Japonya'ya giren sermaye miktarını 1984 yılında 45 milyar dolar geride bırakmıştır. Japonya'nın dış ticaretindeki leh-te fazlaya rağmen, genel ödemeler dengesinde bu yüz-

den 30 milyar dolarlık bir açık meydana gelmiştir. Her ne kadar Japonya'nın ABD'deki yatırımları büyük kâr sağlamışsa da, ABD sanayiine ve pazarına bağımlılık, Tokyo'da belli bir endişeyi de beraberinde getirmektedir. Nitekim, 1984'ün ikinci yarısında ABD iş dünyasındaki duraklama, Japonya'nın endüstri üretiminde derhal bir yavaşlamaya yolaçmıştır. Japonya'da kişi başına tüketimde önemli bir artış olmadığı gibi, konut yapımı 1984'te çok düşük düzeyde kalmıştır. Yeni ileri teknolojilere dayalı sanayilere yapılan büyük yatırımlar, Japon iç pazarında henüz bir genişleme getirememiştir.

ABD'nin ekonomik canlanması, Atlantik ötesi ticarete de rol oynamıştır. 1983'ün başlarından 1984'ün ilk yarısına kadar Federal Almanya'nın ihracatında yüzde 49, İngiltere'nin ihracatında yüzde 22'lik bir artış görülmüştür. Bununla beraber, Reagan'ın tüm vaatlerine rağmen, Amerikan lokomotifi Batı Avrupa ekonomisini pek canlandıramamıştır. 1973-75 krizi sonrasında görülen olgu bu kez tekrarlanmamıştır. The Financial Times'ın Eylül 1984'te yayınladığı bir incelemeye göre, "gerçi lokomotifin çekiş gücü iki misli büyümüş, fakat arkasındaki katar ancak onun yarı hızında ilerleyebilmiştir." ABD'nin NATO müttefiklerini ilerletememesinin nedeni, Avrupa'da yatırıldığı takdirde yeni iş alanları açılmasına olanak sağlayacak olan yatırımların ABD'ye kaçmasıdır.

İlk değerlendirmelere göre, Batı Almanya'nın ekonomik büyüme hızı, 1984'te yüzde 2,5'ta kalmıştır. İhracat artışının neden olduğu sanayi üretimindeki ar-

tış ise yeni iş alanları açmaktan uzak kalmıştır. 1984'te Almanya'daki yatırım artışı sadece yüzde 3,5 olup 2,3 milyon'un üstünde emekçinin işsizliği devam etmektedir.

İhracat artışı, İngiliz ekonomisine de büyük bir canlılık getirmemiştir. Sanayi üretimi, 1984 yılında, 1978 üretim düzeyinin yüzde 10 altında kalmıştır. İngiliz sanayiinin karşılaştığı problemler, sağcı gazetele-
rin iddia ettiği gibi kömür işçilerinin grevinden değil, tutucu hükümetin kredi politikasından kaynaklanmaktadır. İngiltere Bankası'nın Wall Street'in dümen-suyunda uyguladığı yüksek faiz politikası, iş hayatındaki durgunluğun başlıca nedeni olmuştur. Sonuç olarak, İngiltere ekonomik çöküntü döneminden bir türlü çıkamamış ve 3,5 milyon (yüzde 13) işsizlikle Batı Avrupa'da işsizliğin en yüksek olduğu ülke durumunu sürdürmüştür.

Fransa'nın ekonomik durumu İngiltere'ninkinden daha iyi olmakla beraber, AET geneline göre daha kötüdür. 1984'ün ilk 9 ayında sanayi üretimi artışı yüzde 2, yatırım artışı ise yüzde 3 olmuştur. Dış ticaret açığının 1983 rakamının yarısına düşmüş olması, Fransız ekonomisinin gelişiminin tek olumlu göstergesidir. Bununla beraber, 47 milyar dolarlık dış borç, Fransa'nın hâlâ en büyük sorunu olmakta devam etmektedir.

İtalya'da da yüzde 5 oranındaki sanayi üretimi artışı, 2 milyonluk işsizler ordusunda herhangi bir küçülme yaratamamıştır.

Resmi rakamlara göre, Ortak Pazar ülkelerinde işsiz sayısı bir yıl önceki düzeyde kalmış görünmekte-

dir. Ama çalışma çağındaki 18 milyon Avrupalı hâlâ işsizdir veya hayatta kalabilmek için olur olmaz işlerde, hiçbir yaratıcı ve üretici yanı olmayan şeylerle uğraşmak zorunda kalmaktadır. Gelecek yıllarda da bunların sayısında bir düşüş beklenmemektedir.

ABD ekonomisinin büyüme hızındaki bir düşüş, kaçınılmaz olarak OECD üyesi diğer sanayileşmiş kapitalist ülkelerin ekonomisini de etkileyecektir.

Özet olarak, tüm kapitalist dünya, 1985 yılına tam 31 milyon işsizle girmiştir. Yani, 20. Yüzyıl'ın başında tüm dünyada mevcut işsiz sayısından daha yüksek bir sayı...

Kapitalist dünyanın toplam ticaret hacmi, 1983'teki yüzde 2'ye karşılık 1984'te yüzde 8'lik bir artış kaydetmiş olmakla beraber, dünya kapitalizminin ana sorunlarına çözüm getirmekten uzak kalmıştır.

1983'te olduğu gibi 1984'te de sadece Üçüncü Dünya ülkelerinin Asya kesimi oldukça yüksek bir büyüme hızını (yüzde 6) gerçekleştirebilmiştir. Ağır borç yükü altındaki Latin Amerika'da üretim sadece yüzde 1 oranında artabilmiştir. Siyah Afrika'nın bir çok ülkelerinde ekonomik durum kuraklık yüzünden daha da kötüleşmiştir. Kalkınma yolundaki ülkelerin ekonomik güçlükleri, hammadde fiyatlarının ve gelişmiş sanayi ülkelerine ihracatlarının giderek düşmesi yüzünden daha da vahim hale gelmektedir.

GATT uzmanlarının değerlendirmelerine göre, Batı'nın devresel ekonomik canlanmasının neden olduğu uluslararası ticaret hacmindeki genişleme uzun süre devam etmeyecek, dolayısıyla daha fazla yatırım,

daha fazla üretim kapasitesi kullanımı ve daha fazla iş sağlamaktan uzak kalacaktır. Yine GATT'a göre, 70'li yılların ortasındaki kriz sonrası canlanma döneminin aksine, şimdiki toparlanma döneminde birçok kapitalist ülke geleceğe umutla bakmamaktadır. Büyük borç yükü, paraların istikrarsızlığı ve Washington'un başına buyruk kredi ve dış ticaret politikaları, kapitalist dünyanın başlıca endişe kaynağı olmakta devam etmektedir. ABD bir yandan özellikle hizmet endüstrilerinde ve bankacılıkta liberalleşme talebederken, GATT çerçevesinde imzalanmış çok taraflı anlaşmalardan çekilerek, diğer ülkelerle onların ekonomilerini Amerikan bankerlerinin kontrolü altına sokan bir dizi ikili anlaşma yapma yoluna gitmektedir. ABD'nin hizmet endüstrilerinde liberalleşmeyi istemesinin nedeni ise, ödeme dengesi durumu ile ilgili endişelerinden kaynaklanmaktadır. Çünkü bu sektör, ABD'nin ihracat hacminin yüzde 40'ını gerçekleştirmektedir.

Süperdolar, ABD'nin dünya ekonomisine hükmedebilmesinin başlıca aracı haline getirilmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi, dolar yatırımlarına yüksek faiz uygulanarak Avrupa'daki sermaye birikimi ABD'ye çekilmiştir. Süperdolar denen vampir, diğer kapitalist ülkelerin sadece yatırımlarını değil, teknolojik varlığını da emmektedir.

Kapitalizmin eşitsiz gelişme yasası, 80'lerin ikinci yarısında, 70'li yılların ikinci yarısındakine göre kendisini daha belirgin biçimde hissettirmektedir.

1985 yılının ilk verileri, bu öngörüğü doğrulamaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi'nin 22 Nisan 1985 tarihli sayısında açıklandığına göre:

"Geçen yılın bütününde yüzde 6,8'lik, son çeyreğinde yüzde 4,3'lük reel büyüme hızlarına erişen ABD ekonomisinin bu yılın ilk çeyreğinde ancak yüzde 1,3'lük bir hızla büyüdüğü ve bunun 1982'nin son çeyreğinden bu yana kaydedilen en düşük hız olduğu açıklanmıştır.

"ABD'nin dışalımının bu yılın ilk çeyreğinde yüzde 26'lık bir hızla arttığı, dışsattımının ise yüzde 8,2'lik bir gerileme gösterdiği belirtilmiştir.

"ABD milli gelir hesaplarında kullanılan fiyat deflatörü bu yılın ilk çeyreğinde yüzde 5,3'lük bir artışa işaret etmiştir. Geçen yılın son çeyreğinde bu rakam yüzde 2,8 olmuştu.

"ABD'nin kısa vadeli faiz oranlarının son haftalardaki düşüşü devam etmiştir.

"Federal Almanya Merkez Bankası, güçlü dış talebin ve yatırımlarda gözlenen canlılığın Alman ekonomisinde beklenenin üzerinde bir büyüme hızı sağlayabileceğini, enflasyonun ise kontrol altında kalacağını açıklamıştır.

"Bu gelişmeler sonucunda dolar uzun süreden beri ilk kez 3 mark sınırının altına inmiştir. ABD'de kurumsal yatırımcıların dolardan kaçma eğiliminin güçlendiği ve bunun da doların değerini düşürücü etki yapacağı belirtilmiştir.

"İMF'nin son değerlendirme raporunda dünya ekonomisinde sağlıklı bir denge kurulabilmesi için ABD dolarının önemli oranda düşürülmesinin zorunlu

olduğu ve bunun yalnızca piyasa güçlerine bırakılmayacağı belirtilmiştir. ABD ekonomisinin bu yıl yüzde 3,4 büyüyeceği tahmin edilmiştir.

"Gene aynı İMF raporunda Japonya'nın büyüme hızının bu yıl yüzde 4,5'a düşeceği, "gelişmekte olan" ülkelerin ise bu yıl yüzde 4'lük bir reel büyüme hızına erişecekleri ve borç ödeme zorluklarının azalacağı kaydedilmiştir.

"Economist Intelligence Unit, bir ons altının fiyatının bu yıl ılımlı bir tırmanışla 380 dolar dolayına kadar yükselebileceğini, 275 doların altında ve 400 doların üstünde fiyatların oluşmasının beklenmediğini tahmin etmiştir.

"Tüm bu gelişmeler özellikle ABD ekonomisi ve dolar için 1985'in 1984'ten farklı bir yıl olacağını ve bunun da dünya ekonomisini etkileyeceğini gösteriyor. (...) ABD ekonomisinin yavaşlaması ve bu yavaşlamanın zaman içinde ABD'nin dış alımına yansması halinde, ABD pazarına yaptıkları dışsatımı büyük ölçüde artırarak durumlarını düzelteren ülkeler bundan olumsuz etkilenecek. Avrupa ve Japonya'nın yanısıra ABD Pazarında kendilerine iyi bir yer yapmış bulunan Üçüncü Dünya Ülkeleri de bu olumsuz etkiyi duyacak."

Yine son zamanlarda, Fransa'nın etkin yayınlarından *Le Monde Diplomatique*, Mart 1985 tarihli sayısında Claude Julien'in "Reaganisme" başlıklı yazısında doğrudan doğruya Amerikan basınına atıf yaparak şu açıklamalarda bulunuyordu:

Resmi ABD tezine göre, "dolar'ın güçlülüğü, Amerikan ekonomisinin hayatiyetini göstermektedir ki,

tüm dünyanın sermayesini ABD'ye çeken de budur." (Newsweek, 25 Şubat 1985). "Amerika'ya yabancı sermayeleri çeken yüksek faizler değil, ABD ekonomisinin dinamik performansındır." (Time, 25 Şubat 1985).

Reagan yönetimi sözcülerinin açıklamalarından yaptıkları bu alıntılara rağmen, ABD'nin bu iki en büyük haftalık dergisi, bu savlara pek inanmış görünmemektedirler. Nitekim, Newsweek Dergisi, aynı sayıda Beyaz Saray dışındaki bir takım çevrelerin bu savlara cevabını da şöyle yansıtmıştır,

- Uluslararası Ekonomi Enstitüsü (International Economics Institution) uzmanı Robert Salomon: "Bu spekülatif bir balondur."

- Amerikan Dış Ticareti İçin Olağanüstü Komite (Emergency Committee for American Trade): "Ticaret açığı endişe vericidir."

- ABD Tarım Bakanlığı: "İki yıl zarfında Amerikan çiftçilerinin ihracatında tam 6 milyar dolarlık düşüş olmuştur."

Newsweek, Amerikan kundura sanayiinin hemen her hafta bir fabrikayı kapatmak zorunda kaldığını, demir-çelik endüstrisinin ve kimya sanayiinin ayakta kalabilmek için gümrük duvarlarının yükseltilmesini istediklerini belirtmektedir. Aynı dergiye göre, elektronik ve yüksek teknolojiye dayalı endüstriler de kendilerini tehlikede görmekte ve yabancı rekabetine karşı yeni koruma tedbirleri istemektedirler.

Aynı hafta, Time Dergisi de tehlike çanlarını duyurmakta geri kalmamıştır:

- Uluslararası Ekonomi Enstitüsü (International Economics Institution) Müdürü M.C. Fred Bergsten: "ABD'nin ürünleri ihraç edilen veya iç pazarda ithal mallarıyla rekabet halinde bulunan sanayilerinde 1986'dan önce 3 milyon kişi işsiz kalacaktır."

- Matorala Başkanı: "Bütün ithal mallarına yüzde 20 ekstra vergi konulmalıdır."

Dergi, Caterpillar firmasının yıllık zararının 1982'de 180 milyon dolar iken, 1984'te 428 milyon dolar'a çıktığını, aynı sürede ücretli işçi sayısını 89.000'den 60.000'e düşürdüğünü kaydetmektedir. Özel uçak yapım şirketleri de, 1980'de 27 bin kişi çalıştırırken, bu sayı 1984'te 13.000'e düşmüştür. Reaganizm'in aynı döneminde ihracattaki düşüş buğdayda yüzde 20,3, soyada yüzde 20,8, mısırdaki ise yüzde 23,5 olmuştur.

1982-1984 arasında yüksek teknoloji ithalatı yüzde 218 artmıştır. Almanya'dan yapılan ithalattaki artış yüzde 42, Fransa'dan yüzde 47, İtalya'dan yüzde 52 oranındadır.

Salomon Brothers Firması'nın yöneticilerinden Henry Kaufman, "Doların yükselişi ekonomik ve mali istikrarımızı ortadan kaldırmıştır," demektedir.

Time'ın belirttiğine göre, birçok iktisatçı, dolar'ın yükselişinde, Amerikan ekonomisinin "dinamizm"ini değil, aksine, "bu yıl 220 milyar dolar'a ulaşması beklenen bütçe açığı"nı görmektedir. Dergi, bu görüşü savunanlar arasında Federal Reserves Başkanı Paul Volcker'in, Reagan'ın eski ekonomik işler başdanışmanı ve Harvard Üniversitesi öğretim üyesi Martin Feldstein'in ve hattâ bizzat Reagan'ın endüstriyel re-

kabet için kurduğu başkanlık komisyonunun yetkilerini zikretmektedir.

Eski Federal Alman Şansölyesi Helmut Schmidt de, yine Time'a göre, "son 24 ayda Amerikan ekonomisinin hayret verici canlanması(...) büyük ölçüde diğer halkların paraları sayesinde olmuştur," demektedir.

Kapitalist dünyanın en büyük finans kuruluşu olan IMF'nin Genel Müdürü Jacques de Larosiere bile, bu gidişten endişelidir. 6 Şubat 1985 tarihinde Stockholm'da İsveç sanayicileri önünde yaptığı konuşmada, "Sorun, ABD'nin daha ne kadar süre şimdiki tempoda yabancı tasarruflara dayanmağa devam edebileceğidir," demekten kendini alamamıştır.

ABD büyük iş çevrelerinin tutucu örgütü olan Conference Board bile, bu umutsuz durum karşısında askeri harcamalarda kısıntı yapılması gerektiğini açıklamıştır. Bu istek, bugün dünyanın dört bir köşesinde mantar gibi yükselen 5 bin ABD askeri üs ve tesisinden sadece 400'ünün ABD'nin ulusal savunması için gerçekten zorunlu olduğu saptamasına dayanmaktadır.

Ama itirazlar nereden gelirse gelsin, Reagan yönetimi, diğer bölümlerde ayrıntılı açıklayacağımız gibi, kendi militarist politikasının uygulanması için, sosyal harcamaları kısarken, belli federal kurumlar için kesenin ağzını sonuna kadar açmaktadır. Bu federal kurumların başında ise Pentagon, FBI, CIA, hapishaneler, NASA ve Amerika'nın Sesi Yayınları gelmektedir.

REAGAN DOKTRİNİ

1983-84 ekonomik canlanmasının geçici karakterini ve bu "boom"un arkasından gelmesi kaçınılmaz olan ekonomik, mali ve sosyal çöküntüleri görmek istemeyen "Reaganizm"ın Avrupa'daki hoparlörleri, "İkinci Amerikan Devrimi"ne övgüler düzmekte ve Avrupa'nın da aynı örneği izleyerek tüm sosyal güvencelerin kısıntıya uğratıldığı bir "ultra liberalizm" dönemine girilmesi gerektiğini vazetmektedirler.

Avrupa'nın bu alanda geç kalmış olmasından bizat Reagan'ın kendisi de şikayetçidir: "Bizim atılımımız maalesef ortaklarımız tarafından izlenememiştir." (*Reagan'ın 21.2.1985 tarihli basın toplantısı*)

"Hür dünyanın öncüsü" misyonunu yeniden hakettiğinden emin bir şekilde Başkan Reagan'ın ABD'si, Avrupa'daki müttefiklerini, nükleer füzeler ve "Yıldızlar Savaşı" konusundaki projelerini desteklemeğe zorlamaktadır.

On yıl önce Vietnam'da yediği darbeyi çoktan unutmuş görünen Washington, "özgürlüklerin ve insan haklarının doğal savunucusu" rolünde sosyalist ülkelere ve Üçüncü Dünya ülkelerine karşı haçlı seferi organize etmektedir.

İkinci başkanlık seçiminin zafer sarhoşluğu içinde yaptığı basın toplantısında, Reagan, Washington'un tam kırk yıl süreyle Latin Amerika'nın en kanlı diktatörlüklerinden biri olan Somoza yönetimini sonuna kadar desteklediğini yok sayarak, "Nikaragua'lıların demokrasi içinde yaşamak şansına sahip olmalarını istiyoruz. Bu nedenle Sandinistleri iktidardan kovabilmek için elimizden geleni yapacağız," demekte ve Nikaragua'daki devrimci yönetime karşı komploları desteklemek üzere Kongre'den özel ödenekler talep etmektedir. Amerikan Kongresi'ndeki şiddetli muhalefete rağmen Reagan'ın bu konuda ısrar etmesinin nedeni, bu yardımı geçirtmek suretiyle Nikaragua'daki karşı devrimcileri Amerikan ulusunun seçilmiş temsilcilerinin oylarıyla meşrulaştırmak istemidir.

Ama Reaganist'lere kimse sormamaktadır: Otuz yıldır Paraguay halkına kan kusturan General Stroessner'e, 12 yıldır aynı şeyi Şili'de yapan Pinochet'ye direnen demokrasi güçlerine Amerikan bütçesinden neden yardım edilmemektedir? Reaganist liberalizmin şampiyonları, bunu sormadıkları gibi, aynı Reagan yönetiminin aynı Stroessner'e, aynı Pinochet'ye, onların Doğu Akdeniz'deki izleyicisi General Evren'e Amerikan bütçesinden her yıl yüz milyonlarca doların hangi gerekçeyle ödendiğini de sormamaktadırlar.

Sormazlar, çünkü bu paraların, Paraguay, Şili ve Türkiye halklarının "demokrasi içinde yaşamak şansına sahip olmaları" için verilmediğinin pekâlâ bilincindedirler.

Tüm bu paralar, aslında bu ülkelerde yaşayan milyonlarca insanın demokrasi içinde yaşama şansına sahip olması için değil, Reagan'ın Beyaz Saray'a girmesinden sonra kamçılanan ABD militarizminin planlarına körükörüne hizmet edecek halk düşmanı rejimleri ayakta tutmak için verilmektedir.

Reagan, "ABD'yi yeniden güçlü kılmak" sloganıyla 1980'de iktidara geldikten sonra yoksulun daha da yoksullaşması ve dünyanın yeniden nükleer savaş tehlikesiyle karşı karşıya gelmesi bahasına cüretkâr bir silahlanma politikası uygulamaya koyulmuştur.

ABD ulusal bütçesi içinde askeri harcamalara ayrılan paralar 1980'de yüzde 24,3 oranında artırılmışken, 1985 için öngörülen artış oranı yüzde 36'dır. Reagan'ın başkanlığı döneminde askeri harcamaların artış oranı toplam yüzde 150'yi bulmuştur.

1985 Ekim'inde sona erecek mali yıl için öngörülen askeri harcamaların toplamı 376 milyar dolardır. Bir araştırmaya göre, halen ABD'nin vergi gelirlerinin yarısı askeri harcamalara gitmekte olup 1990 yılında bu oranın yüzde 64'e yükselmesi beklenmektedir. Böylece, askeri harcamaların vergi gelirlerine oranı bakımından, Vietnam savaşı yıllarındaki rekor düzeyine ulaşılmış olacaktır.

Halen ABD'nin yeryüzünde 114 ülkede 2500 askeri üs ve tesisi ve toplam 500 bin görevli askeri vardır.

Kurduğu bu dünya çapındaki askeri ağla yetinmeyen Washington, özellikle Orta Doğu'da, Basra Körfezi'nde ve Kuzey Afrika'daki askeri varlığını güçlendirmek için hiçbir diplomatik ve konspiratif çalışmayı esirgememektedir. Türkiye, Suudi Arabistan ve Mısır'daki askeri üsleri alabildiğine kullanmakta, İsrail topraklarındaki askeri üslerden dilediği gibi yararlanmaktadır.

ABD, Umman, Somali ve Kenya ile, bu ülkelerdeki ulusal askeri üslerin gerektiğinde ABD kuvvetleri tarafından kullanılabilmesi ve yeni askeri üsler inşa edilmesi için bir dizi ikili anlaşmalar yapmıştır. Afganistan, Hindistan ve diğer bölge ülkelerine karşı yıkıcı faaliyetler organize etmek için Pakistan topraklarından dilediği gibi yararlanmaktadır.

ABD deniz kuvvetleri, Pentagon'un en önemli saldırı araçlarından biri olarak sürekli geliştirilmektedir. Tıpkı Grenad'da olduğu gibi, her an müdahalede bulunabilmek üzere Amerikan deniz kuvvetleri dünyanın tüm sıcak sularında sürekli seyir halindedir.

Atlantik'te ve Akdeniz'de görevli Amerikan filoları, 180 savaş gemisi, 7 şok uçak gemisi, 50 nükleer denizaltı, 800'den fazla savaş uçağından oluşmaktadır. Pasifik Bölgesi'ndeki deniz kuvvetlerinde 140 savaş gemisi ve 800 savaş uçağı yer almaktadır. Hint Okyanusu'ndaki deniz birlikleri ise 20 savaş gemisi ve 180 savaş uçağından oluşmaktadır.

Avrupa'ya orta menzilli füzelerin yerleştirilmesine başlanmıştır.

Pentagon'un gerekli gördüğü her an kullanılmağa

hazır durumda bulunan Çevik Müdahale Gücü'nün asker sayısı 200 civarında olup bu sayının 400 bin'e çıkartılması için hazırlık yapılmaktadır. Denizlerdeki filolarla görevli Amerikan denizcilerinin ve deniz piyadelerinin toplam sayısı 190 bin'dir.

ABD bütçesinden her yıl yüz milyonlarca dolar yiyen bu global savaş makinesinin açık askeri görünümü yanında, Üçüncü Dünya ülkelerinde seçimle işbaşına gelmiş hükümetleri düşüren ve kanlı diktatörlükler kurdurtan CIA gibi gizli istihbarat örgütlerinin çevirdiği karanlık işler de hesaba katılırsa, ABD'nin oynadığı "jandarma" rolünün kirli yüzü daha açık ortaya çıkar.

Üslerle, nükleer füzelerle, filolarla, gizli servislerle bu korkunç savaş makinesi, 1980'den beri, ismini ABD Başkanı'ndan alan Reagan Doktrini'nin uygulanmasına tahsis edilmiştir.

ABD basınında yayınlanan açıklamalara göre, Reagan Doktrini, esas olarak, "ABD çıkarlarının Amerikan kıyılarının çok ötesinde de savunulması" zorunluluğunu öngören ABD Savunma Bakanı Weinberger'in görüşlerinden etkilenmektedir. Doktrinin Beyaz Saray'ca benimsenmesinin gerekçesi ise, "Sovyet askeri gücünün son yıllarda hızla büyüdüğü" iddiasıdır.

Bu doktrinin özünü doğru olarak kavrayabilmek için, herşeyden önce "askeri doktrin" kavramının siyasi ve askeri içeriğinin ne olduğunu görmek gerekir.

Bilindiği gibi, olası bir savaşın özü, niteliği ve yöntemleri, ülke silahlı kuvvetlerinin böyle bir savaşa hazırlanması ve bu hazırlığın gerektirdiği askeri tesislerin kurulması konularında bir devletin belli bir dö-

nemde benimsediği resmi görüşler sistemine "askeri doktrin" denilmektedir.

Doktrinin, siyasal ve askeri olarak iki yanı vardır.

Siyasal yan, savaş durumundaki devletin siyasal amaçlarını ve görevlerini, silahlı kuvvetlerinin kurulması ve ülkenin savaşa hazırlanmasındaki ana yn belirlemektedir.

Askeri yan ise, askeri operasyonların yürütülmesinin yöntemleri ve araçları, askeri tesislerin kurulması, silahlı kuvvetlerin teknik donatımı ve saptanmış siyasal amaçlara ulaşmak için savaşta kullanılmasıyla ilgili sorunları kapsar.

Devlete egemen olan ideoloji ve toplumsal düzenden kaynaklanan devlet siyaseti başta olmak üzere birçok sosyal-politik etken, askeri doktrinin biçimlenmesinde ve değişmesinde belli yönde rol oynamaktadır.

Bir devletin toplumsal doğası, siyasi tutumu ve egemen ideolojisi ne ise, askeri doktrini ve özellikle bu doktrinin siyasi yanı ve askeri stratejik yönü de odur.

Askeri doktrin her zaman sınıfsal bir karaktere sahiptir. Devlet aygıtını elinde bulunduran egemen sınıfın ekonomik ve sosyo-politik çıkarlarını yansıtır.

Ayrıca, devletin ekonomik ve askeri olanakları, yeni tür silahların ve teknolojinin ortaya çıkması ve bunun sonucu olarak silahlı kuvvetlerin savaş gücünün artması ve de savaş açma ve yürütme yöntemlerinin gelişmesi gibi bir çok başka ek nesnel etken, askeri doktrinin ve özellikle de bu doktrinin askeri teknik yanının oluşmasında büyük rol oynamaktadır.

Bu ilkeler ışığında ele alındığında, ABD askeri

doktrininin, özü ve amacı bakımından, apaçık saldırgan bir karakter taşıdığını saptamak hiç de zor olmasa gerekir.

Amerikan askeri doktrininin siyasi yanının temelinde ABD emperyalizminin dünyaya egemen olma hırsı yatmaktadır. Bu olgu, emperyalizmin doğasının değişmezliği kadar değişmez bir olgudur.

Değişen tek şey, siyasal amaçlara ulaşmak için gerekli araçlar ve yöntemler; yani doktrinin askeri teknik yanısıdır.

Bu bakımdan, Beyaz Saray'ı birbiri ardına işgal eden Cumhurbaşkanlarının adlarını taşıyan çeşitli Amerikan askeri doktrinleri, genelde birbiriyle çelişkili değil, birbirinin tamamlayıcısı durumundadır. Yeni yönetim tarafından getirilen değişiklik ne olursa olsun, ABD Doktrini, öz bakımından saldırgan karakterini her zaman korumaktadır. Tüm bu değişikliklerin tek yapıcısı ve geliştiricisi ABD emperyalizmi olmaktadır. Yeni bir doktrini eskisinden ayıran özellik ise, anti-sovyetik ve anti-sosyalist dozajındaki değişiklikler, ABD'nin kendi düzenini tüm öteki ülkelere dayatma biçimindeki ve nihayet devrimlere, kurtuluş hareketlerine karşı uyguladığı yöntemlerdeki farklılıklardır.

Pentagon şefi Weinberger, "Biz herhangi bir bölgenin güçlenmesi için bir başka bölgeyi gözden çıkarmayı asla düşünemeyiz," demektedir. Ona göre "ABD çıkarları evrensel niteliktedir ve bu nedenle ülkenin askeri siyasetinin de evrensel düzeyde ele alınması kesinlikle zorunludur." Bu görüş, ABD hükümet programında da ifadesini şöyle bulmaktadır: "ABD, dünya-

nın en güçlü ülkesi olmalı ve bu, her ne bahasına olursa olsun sağlanmalıdır."

Reagan Doktrini, stratejik planda "zaman açısından sürekli, fakat ölçütleri bakımından sınırlı bir termonükleer savaş" olasılığını açıkça öngörmekte ve pekiştirmektedir.

Aslında, Reagan Doktrini'nin esasını oluşturan "sınırlı nükleer savaş" anlayışı, eski ABD Başkanı Carter tarafından daha 1980 yılında ilan edilmiş ve ABD askeri doktrininin başlıca öğelerinden biri haline getirilmiştir.

Bilindiği gibi, 70'li yıllarda askeri doktrin yönergelerinde topyekun nükleer savaş, Sovyetler Birliği ile askeri bir çatışmanın temel unsuru sayılmaktaydı. Buna göre, bir savaş halinde karşı tarafın sadece silahlı kuvvetleri ve askeri hedefleri değil, endüstriyel ve yönetsel merkezleri de stratejik saldırı kuvvetlerinin kitlesel ve yoğun darbelerine hedef alınacaktı.

"Sınırlı nükleer savaş" senaryosunda ise, ilk darbenin hedefi sadece stratejik füze siloları, hava alanlarında bulunan hava kuvvetleri, depolar, siyasi ve askeri yönetim merkezleri, büyük ordu birimleri olacaktır. Yeni senaryonun amacı, karşı tarafa ait askeri, özellikle de nükleer gücü yoketmek ve böylece onu nükleer misilleme olanaklarından yoksun kılmak, hiç değilse nükleer misillemenin gücünü zayıflatmaktır.

Böyle bir senaryonun uygulanması, "özenle seçilmiş askeri hedeflerin yokedilmesi" ise, klasik kitlesel nükleer kırım silahlarının yanı sıra, yeni silahların devreye sokulmasını gerektirmektedir.

Bu yeni silahlanma programı, özellikle ABD'nin askeri-sınai kompleksine dahil tekellerine milyarlarca dolarlık süper kârlar sağlama olanağı verecektir. Pentagon'un başını çekenler için ise, bu yeni silahlanma programı ile ABD, Sovyetler Birliği üzerinde tam bir askeri üstünlük kurabilecektir.

Zorla kabul ettirilmeğe çalışılan "sınırlı nükleer savaş" düşüncesinin ABD politikacılarının, generallerinin ve savaş teorisyenlerinin ağzından dile getirilmesi yeni değildir.

Daha 50'li yılların sonlarında, o zaman yıldızı henüz parlamaya başlamış bulunan Henry Kissinger, "Nükleer silah ve dış politika" adlı kitabında şunları yazıyordu: "... Buna rağmen biz planlarımızı, patlak verecek bir savaşın yalnızca genel kapsamlı olacağı temeli üzerine oturtmamalıyız. Bizler bir yandan diplomatlarımıza en geniş hareket özgürlüğü tanırken, aynı zamanda atom çağının gerçekten yalnız tehlikelerle mi dolu olduğu, yoksa başka olasılıkları da beraberinde mi getirdiğini belirleyecek yeni stratejik kuramlar aramak zorundayız."

1962 yılında ABD'nin o zamanki Savunma Bakanı (sonradan Dünya Bankası Müdürü) olan Mac Namara, kendi geliştirdiği "karşı güç stratejisi" ya da "kentleri dışta tutma" stratejisini şu gerekçeye dayandırıyordu: "Nükleer bir savaşın patlaması halinde ABD'nin temel stratejisi karşı tarafın silahlı kuvvetlerini yoketmekten ibaret olmalıdır."

Buna benzer bir başka tez de, yine ABD'nin eski

Savunma bakanlarından Schlezinger tarafından ileri sürülmüştür.

ABD dergisi The Progressive, bu yeni yaklaşımın içyüzünü şöyle açıklıyordu:

"Mac Namara ve Schlesinger'in formülleri ilk bakışta oldukça insancıl görünmektedir. Zira, ABD savaşın başlangıcında ilk hedef olarak kentleri ve insanları değil, füze silolarını ve askeri üsleri seçecektir. Bu sayede, bir misilleme halinde ABD kentlerine verilecek zararın sınırlı kalması sağlanacaktır. Ancak soruna gerçekçi bir yaklaşım, bu planların ne denli korkunç olduğunu ortaya koymaktadır. Zira sözü edilen formüller, nükleer bir savaş olasılığını son derece yaklaştırmaktadır."

Aynı dergi, ABD eski savunma bakanlarından Ramsfeld'in 1977'de Pentagon'u terketmeden önce vermiş olduğu demeçteki itiraflarını da yayınlamıştır. Ramsfeld, bu itiraflarında şöyle demektedir:

"Stratejinin en olumlu görünen yanı dahi, karşı tarafın nükleer araçlarının azami bölümünü daha harekete geçmeden önce yokedebilmek ve onun tüm saldırı güçlerinin üzerine ilk öldürücü darbeyi indirebilmek için gerekli potansiyelin yaratılmasını zorunlu kılmaktadır. Böylece endüstriyel ve kentsel hedeflere yönelmesi büyük bir olasılık taşıyan karşı darbe için karşı tarafın elinde kalacak öteki güçlerin etkinliği de, etken ve edilgen savunma yararına olarak yeterince zayıflatılmış olacaktır."

Yabancı askeri uzmanlara göre, bir büyük devlet kendisini karşı tarafın askeri hedeflerini yok etme a-

macına hazırlamaktaysa, karşı tarafa ilk darbeyi indir-
mesi de zorunludur. Pentagon'un şimdiki yönetimi,
böyle bir saldırıyı haklı göstermek için ABD kurma-
yındaki gerici kesimlerin yıllanmış "ilk darbe" görüş-
lerini hortlatmağa çalışmaktadır.

"Sınırlı nükleer savaş" anlayışı da dahil olmak ü-
zere nükleer bir savaş başlatma ve yürütme konusun-
daki teorik ilkelerin işlenmesine paralel olarak ABD
militarist çevreleri, maddi-teknik temelin ve özellikle
de ilk darbe için gerekli nitelikte yeni tüm stratejik si-
lahların yapımına ilişkin çalışmaları son derece yo-
laştırmışlardır.

Bu yeni silahlanmada öncelikle söz konusu olan
silahlar, herbiri 600 kilogram ağırlığında olup 10'ar a-
det nükleer başlıklı MIRV tipi kaset başlık taşıyan ve
mobil üslere yerleştirilen MBR MX füzeleridir.

Belli bir karşılaştırma yapabilmek için belirtmek
gerekir ki, bugün varolan kıtalararası balistik füze Mi-
nutman 3'ün bile herbiri 200'er kilogram ağırlığında 3
nükleer başlığı bulunmaktadır.

8 Nisan 1985 tarihli *Time* Dergisi'nde yayınlanan
demecinde Başkan Reagan MX füzeleriyle ilgili olarak
şöyle demektedir:

"Sovyetler, silahsızlanma müzakerelerinde sırf iyi
kalbli oldukları için uzlaşacak değiller. Ama, anlaş-
manın kendi ivedi çıkarları gereği olduğunu kavrarlar-
sa, o zaman iş değişir."

MX füzeleri yapımı, Senato'da onaylandıktan
sonra Temsilciler Meclisi'nin 2 ve 4 Nisan 1985 tarihli
oturumlarında önce 219'a karşı 213, daha sonra 217'-

ye karşı 210 oyla onaylanmıştır. Böylece 3 milyar dolar'a malolacak ilk 40 adet MX füzesinin yapımı kesinleşmiştir. Gelen haberlere göre, Reagan, 1986 mali yılı savunma bütçesi dahilinde de, 48 yeni MX füzesinin yapımı için Kongre'den 4 milyar dolar daha isteyecektir.

Bir başka yeni silah da, denizlerde üslendirilen Trident nükleer füze kompleksidir. ABD'nin bütün atom denizaltıları bu füzelerle donatılacaktır. Daha sonraları ise aynı denizaltılara bireysel yönlü, manevra yetenekli ve ayrışabilir nükleer başlıklı Trident 2'ler yerleştirilecektir.

İlk darbeyi indirmek amacı güden stratejik silahlar arsenaline, ABD'de üretilmek üzere olan ve uzayda konumlandırılabilen kanatlı füzeler de girmektedir. Bu kanatlı füzelerin herbir başlığı 200'er kilogram ağırlığında olup hedefe tam isabet oranını güvence altına alan bir yönlendirme sistemine sahiptir.

Kuşkusuz, "sınırlı nükleer savaş" anlayışının uygulanmasını sağlamak için alınan pratik önlemler ve yapılan girişimler, uluslararası ortamı son derece karmaşıktır ve gerginleştirmekte ve dünya barışı için gerçek bir tehlike oluşturmaktadır. Beyaz Saray yönetiminin hesaplarına göre ise aynı anlayışın temel bir öğe olarak ABD askeri doktrinine dahil edilmesi, Amerikan kamuoyuna böyle bir savaşın olabilirliğini kabul ettirmek ve böylesi bir nükleer savaş yürütmek için gereken potansiyelin yaratılması zorunluluğu düşüncesini işlemeğe olanak vermektedir.

Tüm bu olgular, SSCB ile ABD arasında halen var

olan yaklaşık güç dengesini bozmayı ve Sovyetler Birliği üzerinde askeri üstünlük kurmayı amaçlamaktadır.

Bölgesel nükleer savaşlar hazırlama ve yürütme konusunda ise Pentagon şefleri, "Euro-stratejik nükleer savaş" anlayışını, "Batı Avrupa savunmasında yeni anlayış" diye yeniden adlandırarak NATO müttefiklerine dayatmışlardır.

1979 Aralık ayında kabul edilen ve Avrupa'daki NATO birleşik silahlı kuvvetlerinin yeni ögesi olarak belli bölgelere yayılıp yerleştirilmesi öngörülen 600 adet orta menzilli stratejik füzeye ilişkin olan kararın temelinde de, özü bakımından tümüyle aynı serüveni anlayış yatmaktadır.

Açıklanan plana göre, Avrupa'ya yerleştirilmesi öngörülen "Euro-stratejik nükleer güçler", 108 balistik füze (Persing II) ve herbiri 2500 kilometre menzilli 464 kanatlı füze (Cruise) içermektedir.

ABD yönetimi ve onun destekçileri, bu füzelerin yerleştirilmesinin amacının, Sovyetler Birliği'nin Avrupa'ya yönelik silah üstünlüğünü dengelemek olduğunu ileri sürmektedir. Oysa, ABD'nin Batı Avrupa'daki üslerinde esasen, Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı üyesi ülkelerdeki merkezlere yönelik yaklaşık 1000 birimlik araç yığınağı bulunmaktadır.

Ancak ABD askeri-politik yönetimi, nükleer silahlanma konusunda öyle bir eleman yaratmağa çalışmaktadır ki, bu eleman sayesinde ABD, kendi topraklarına yerleştirilmiş bulunan stratejik saldırı güçlerine hiç el sürmeden sosyalist ülkelere karşı bir nükleer sa-

vaşı başlatabilmek ve yürütebilmek olanaklarına sahip olabilsin!

Washington'un "Euro-stratejik savaş" anlayışı gelecek için şu hesaplara dayanmaktadır:

1. Washington, Avrupa'daki müttefiklerini hedef haline getirerek ABD'yi karşı darbeden uzak tutmayı amaçlamaktadır. *Stern* Dergisi'nin belirttiği gibi, Sovyetler Birliği'ne ait güçlerin Avrupa ile sınırlı bir atom savaşında erimiş olmasını Washington özellikle arzu etmektedir. Olası bir nükleer kıyamette tüm Avrupa'nın yerle bir olması, "Euro-stratejik savaş" anlayışını habire işleyen Pentagon senaristlerini pek ilgilendirmemektedir.

Amerikan strateji uzmanlarının çoktan beri bilinen düşleri şudur: Varsın herkes Avrupa'da savaşsın... Biz ise Okyanus ötesinde kılımaza bile dokunulmadan bekleriz ve savaştan hemen sonra gidip Avrupa'ya ve tüm dünyaya kendi koşullarımızı dayatırız.

2. Modernizasyon ve ek silahlanma gerekçesi altında, Okyanus ötesi strateji uzmanları, Batı Avrupa'ya yerleştirilecek yeni silahlarla, Sovyetler Birliği'nin ve Varşova Paktı üyesi ülkelerin en içteki bölgelerini vurabilecek yeni bir saldırı gücü yaratmayı planlamaktadırlar. Daha önce Batı Avrupa'ya yerleştirilmiş bulunan taktik operatif amaçlı nükleer silahların, "karşı tarafın stratejik nükleer güçlerinin bulunduğu topraklara nükleer darbe indirmek" değil, sadece savaş alanlarında kullanılmak üzere hizmete sokulması amaçlanmıştı. Yeni silahlar, bu amacın dışına taşmaktadır.

3. ABD yönetici çevreleri, yeni kuşak nükleer si-

lahlar yaratarak, kıtalararası balistik füzelerden tamamen farklı bu silahlarla ilk darbe amaçlı arsenali önemli ölçüde genişletmek istemektedirler. Bir Pershing II füzesinin belirlenen hedefe uçuş süresi, MBR füzelerindeki gibi 25-30 dakika değil, yaklaşık 5-6 dakikadır. Washington, bu füzelerin hedefe ulaşmasından önce karşı tarafın harekete geçemeyeceği ve kendi füzelerini ateşleyemeyeceği hesabındadır. Böyle bir hesap, Pentagon'un her an bu füzeleri ateşleyebilmesi tehlikesini de beraberinde getirmektedir.

Nükleer savaş hazırlıklarına paralel olarak Pentagon, olağan askersel çatışmalar diye adlandırılan savaflara etkin bir biçimde katılmaları için kara, deniz ve taktik hava kuvvetlerinin savaş gücünü yükseltmeğe yönelik çalışmalarını da hızlandırmıştır.

"Gerçek tehlike ve tehdit" stratejisine uydurularak yapılan bu çalışmaların temelinde, "birbuçuk savaşlar" anlayışı yatmaktadır. Bu anlayış, ABD'ye, müttefiki olan güçlerle beraber Avrupa'da yada Asya'da Varşova Paktı ülkelerine ve keza Çin'e karşı büyük "bir savaş"; bunun yanı sıra dünyanın herhangi bir yerinde Vietnam veya Kore Savaşı türünden bölgesel bir savaş demek olan "yarım savaş" açmayı ve bunun için daha barış zamanında gerekli kuvvetleri yaratmayı öngörmektedir.

Bu konuya ilişkin olarak Weinberger şunları söylemektedir: "ABD, yaşamsal çıkarlarının bulunduğu her yerde her türlü savaş biçimine hazır olmalıdır. ABD'nin böylesi çıkarları ise pratik olarak her yüzünün herbir bölgesinde bulunmaktadır."

Weinberger, bir başka demecinde de, "yeni askeri strateji"nin, ülke ekonomisi ile silahlı kuvvetlerinden ve de müttefiklerinden, Avrupa ve Ortadoğu'da aynı anda uzun süreli fakat nükleer olmayan iki büyük savaş yürütmeğe ve yine yeryüzünde "ABD'nin yaşamsal önemdeki çıkarlarını" ilgilendiren herhangi bir bölgesinde büyük olmayan bir çatışmaya hazır olmalarını istediğini ve bunun zorunlu olduğunu belirtmiştir. 1981 Temmuz'unda yaptığı konuşmada, ABD Savunma Bakanı, "1,5 yada 2,5 savaşlar" kavramının artık günün gerçeğine uygun düşmediğini ileri sürerek Sovyetler Birliği'ne karşı "dünya çapında savaş yürütülebilmesi" olanağını sağlayacak "global stratejik yaklaşım" istemiştir.

Pentagon'un yeni askeri stratejisi, ABD basını tarafından "konvansiyonel silah kullanımı ile uzun süreli çatışmalar" yada "konvansiyonel savaş stratejisi" olarak adlandırılmaktadır. Bu stratejinin yapımcılarının ifadelerinden anlaşıldığına göre, daha önceki askeri stratejik anlayışlara aykırı olarak, yeni konvansiyonel savaşlar, hızla oluşan bir karaktere sahip bulunmayacak, "nükleer olmayan çok uzun süreli bir savaş" karakteri taşıyacak ve ergeç "bir nükleer savaşa dönüşürülebilecektir."

"Konvansiyonel savaş stratejisi"nin bu yönleri de göstermektedir ki, ABD askeri-politik yönetimi, kendi global emellerine ulaşmak için, kendisi için daha az tehlikeli yeni seçenekler arayışı içindedir. Ancak derhal belirtmek gerekir ki, ABD yönetimi, "konvansiyono-

nel savaş stratejisi''ni geliştirirken, nükleer savaşlar başlatma hazırlıklarından asla vazgeçmiş değildir.

İster stratejik nitelikte olsun, ister savaş alanıyla sınırlı bölgesel nitelikte olsun, nükleer savaş türleri, ABD'nin askeri doktrininde başlıca yeri almağa bu-
gün de devam etmektedir. Dnknden farklı olarak bu türler, konvansiyonel savaş hazırlığı ve yürütülmesi se-
çenekleriyle tamamlanmaktadır. Ayrıca bu seçenek-
ler, Pentagon uzmanlarınca, ABD'nin yaşamsal çıkar-
larının alanı sayılan ''hemen hemen tüm yeryüzünde''
Amerikan askeri varlığının güçlendirilmesi aracı ola-
rak kullanılmaktadır.

''Yeni askeri strateji'', ağdaş Amerikan doktri-
ninin oldukça önemli bir ögesi olan ve ''öncül slen-
me'' adı verilen anlayışa dayanmaktadır.

ABD silahlı kuvvetleri genelkurmay başkanı Ge-
neral Meyer, Temsilciler Meclisi'nin Silahlı Kuvvetler
Komisyonu'nda yaptığı konuşmada şöyle demektedir:
''Dünyanın kilit bölgelerinde ve herşeyden önce de
Ortadoğu'da ABD askeri varlığı kesinkes zorunludur.''

Bu anlayışla ABD dünyanın çeşitli bölgelerinde
Özel sıçrama tahtası işlevini görecek olan üsler kurul-
masını ve genişletilmesini öngören bir planı yürürlüğe
koymuştur. Bu amaçla rneğin Ortadoğu bölgesi için
2 milyar dolar'ı aşan harcama yapmaktadır.

Dünyanın dört bir yanında sürekli bulunan ABD
silahlı kuvvetlerine ek olarak Pentagon, halen ABD
topraklarında slendirilmiş bulunan ve her an bir m-
dahaleye hazır olan ''evik müdahale gücü''n kur-
muştur.

"Stratejik önemi olan her bir bölgeye" bu güçlerin ivedilikle sevkedilebilmesi için Pentagon, sivil havacılık şirketlerinin elindeki araçlardan da geniş ölçüde yararlanmayı hesaplamaktadır. Keza Çevik Müdahale Gücü'nün kullanılmasının düşünüldüğü bölgelere yakın yerlerde bulunan ağır silahlar ve askeri-teknik araçların taşınabilmesi için özel nakliye gemileri yapımı öngörülmektedir.

ABD'de "karşı güç" denilen böyle bir potansiyel yaratılması, Amerikan askeri uzmanlarınca, nükleer parite çıkmazından kurtulmak için bir çare olarak sunulmakta ve bununla nükleer savaşın politik sorunları çözme aracı olarak "realize" edilmesi olanağı ileri sürülmektedir.

İnsanların ve kentlerin değil, yalnızca askeri tesislerin yok edilmesi suretiyle kurban sayısının düşeceği savından hareket eden "sınırlı nükleer savaş" genel kapsamlı bir nükleer savaştan daha insancıl gösterilmektedir.

Herşeyden önce, "karşı güç" savaş kurbanlarının "az" olacağı iddiası ne anlama gelmektedir? Uzmanların büyük çoğunluğunun kanısına göre, eğer nükleer düello tam bir karşılıklı isabetle gerçekleştirilse ve yalnızca askeri tesisler hedef alınsa bile, bu durumda dahi milyonlarca insan yokolacak, toplumsal yaşamın önemli bir kesimi felce uğrayacak, radyasyonun etkileri ise felaket ölçüsüne varacaktır.

Ve en önemlisi: Nükleer savaşın belli bir çerçevede içinde tutulabilmesinin hiçbir garantisi yoktur. Tam tersine, tahrip gücü bakımından "sınırsız" olan nükle-

er silahın "sınırlı" savaşı reddettiğini söylemek için her türlü neden vardır. Nükleer silahın sınırsız tahrip gücü, kullanılmasının yolaçacağı tarif edilemez etkilerle kendi mantığını oluşturmaktadır. Bu mantığın güvenlik ve rasyonellik kavramlarıyla bağdaşır yanı yoktur.

Reagan yönetiminin nükleer savaşı "insancillaştırma" iddiasının ne denli sahte olduğunun bir kanıtı da, "temiz bomba" adı verilen Nötron Bombası yapımı kararıdır.

Bilindiği gibi Nötron bombasının özelliği, patlatıldığı bölgede insanları ve diğer canlıları öldürmesi, buna karşılık bina, fabrika v.s. tesislere zarar vermemesidir.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın bir sözcüsü, bu yeni silahların şimdilik Avrupalı müttefiklerin muhalefeti yüzünden sadece ABD topraklarında kalacağını, ancak bir kriz halinde derhal bir hava köprüsü kurularak bunların Avrupa'daki veya herhangi bir kriz bölgesindeki NATO ve ABD üslerine nakledileceğini açıklamıştır. Pentagon sözcüleri, gerektiğinde bu "temiz bomba"nın Basra Körfezi'nde de kullanılabileceğini açıklamışlardır.

Reagan'ın militarist tırmanmasında bir önemli faktör de, yapımı uluslararası anlaşmalarla yasaklanmış bulunan kimyasal silahların üretimine de bu dönemde hız verilmiş olmasıdır. Bizzat Başkan Reagan, Temmuz 1983'te ABD Temsilciler Meclisi üyesi Edwin R. Bethune'e gönderdiği bir cevap mektubunda, kimyasal silah üretiminin "ABD ana savunma programı"nın bir parçası olduğunu açıklamıştır.

Reagan'ın militarist tırmanmasının doruk noktası ise, hiç kuşkusuz, son zamanlarda uluslararası planda başlıca tartışma konularından biri haline gelen "Stratejik Savunma Girişimi" (IDS), daha ünlü adıyla "Yıldızlar Savaşı Projesi"dir.

Bu çılgınca proje, uzayda üslenerek ve ABD'ye yönelik nükleer füzeleri daha hedeflerine varmadan imha edebilecek bir "savunma" sistemi kurulmasını öngörmektedir. 1990-2000 yılları arasında yerleştirilmeğe başlanması planlanan "laser" ışıklı uzay füzesavarlarının gerçekleştirilmesinde 2 bin'e yakın bilimadamı görevlendirilmiş bulunuyor.

Askeri yorumculara göre, bu yeni proje, ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan beri süregelen savaş stratejisinde bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Yine aynı yorumculara göre, bu projenin kabulü, "silahsızlanma" çabalarının sürdürülmesi gerektiğini savunan ABD liberal çevrelerinin yenilgisi, buna karşılık, Sovyetler Birliği'nin bir gün yeryüzünden tamamıyla silinmesi ve ABD'nin kesinlikle üstünlük sahibi olması gerektiğini savunan fanatik muhafazakar görüşün bir zaferidir.

Bu yeni proje, ilk kez resmen 23 Mart 1983 gecesi, Reagan'ın yaptığı bir televizyon konuşmasıyla kamuoyuna açıklanmıştı. Reagan bu konuşmasında, tüm bilimadamlarını, "nükleer silahları iktidarsız ve modası geçmiş kılacak ve dünyayı nükleer silahlardan arındıracak bir savunma sistemi geliştirmeye" çağırmıştır.

"Yıldızlar Savaşı Projesi" sadece Sovyetler Birliği'nde değil, ABD'nin Avrupalı müttefikleri ve hatta

bizzat ABD liberal çevrelerinde dahi şiddetli tepkilerle karşılanmıştır.

Ocak 1985'te Cenevre'de Gromiko-Shultz hazırlık görüşmelerinde en yoğun tartışmalar bu konuda çıkmıştır. Daha sonra yeniden başlatılan ve ilk raundu 22 Nisan 1985'te sona eren Cenevre silahsızlanma görüşmelerinde, Sovyetler Birliği, orta ve uzun menzilli füze yarışının durdurulmasının yanısıra "Yıldızlar Savaşı" hazırlıklarından vazgeçilmesini istemiştir. Görüşmelerde ABD Dışişleri Bakanı Shultz, uzay silahları konusunun orta ve uzun menzilli füzeler konusu halledildikten sonra ele alınabileceğini söylemişse de, Pentagon'daki "şahin"lerin başını çeken Weinberger, Shultz'tan bir gün sonra yaptığı açıklamada, iki konu arasında hiçbir bağlantı bulunmadığını belirterek ABD'nin uzay silahlarını yapmakta kararlı olduğunu vurgulamıştır. Başkan Reagan da, The New York Times Gazetesi'ne verdiği demeçte ağırlığını Weinberger'den yana koyarak "ABD ile Sovyetler tüm nükleer füzeleri yoketme konusunda anlaşabilseler bile bir gerginlik döneminde bunların tekrar yapılmayacağını kimse garanti edemez. Onun için füzesavarlar sistemini gerçekleştirmek zorunludur. Çünkü bu sistem (uzaya füzesavarların yerleştirilmesi projesi), saldırı füzelere karşı en büyük garantidir," demiştir.

Weinberger, hemen ardından tüm NATO müttefiklerine mektuplar göndererek hepsini "Yıldızlar Savaşı Projesi"ni desteklemeğe çağırmıştır. Dahası, bizzat Başkan Reagan, Mayıs 1985 başında Bonn'da toplanan "Yedi Büyükler Zirvesi"nde Avrupa'lı başlıca

müttefiklerine ve Japonya'ya bu projeyi resmen desteklemeleri için açıktan açığa baskı yapmıştır. Ne var ki, Federal Almanya ve İngiltere gibi ateşli NATO'cu "büyük"lerin bu projeye arka çıkmalarına karşın, Fransa Cumhurbaşkanı Mitterand öneriye karşı çıkmış, bu nedenle "Yıldızlar Savaşı Projesi'ne destek" ifadesi 4 Mayıs 1985'te yayınlanan Ortak Bildiri'de yer almamıştır.

Ancak Reagan'ın gözü öylesine dönmüştür ki, bu görüş ayrılıklarına, bizzat ABD Kongresi'ndeki muhalefete rağmen "Yıldızlar Savaşı Projesi"ni uygulamaktan şimdilik vazgeçeceğı benzememektedir.

Aynı Reagan, ABD Kongresi'nin red kararına rağmen, Nikaragua'da seçimle işbaşına gelmiş meşru Sandinist yönetimi devirmek için CIA'sıyla, satın alınmış "karşı-devrimci"leriyle tüm olanakları el altından kullanarak komplo ardına komploya girişmektedir.

Ve yine aynı Reagan, Nazizm'in yenilişinin 40. yıl dönümünde Almanya'ya yaptığı ziyarette, ABD Kongresi'nin aldığı karşı karara rağmen, SS subaylarının yattığı mezarlığı ziyaret ederek İkinci Dünya Savaşı'nın sadece Avrupa'lı kurbanlarının değil, Avrupa topraklarında Nazi kurşunlarıyla, bombalarıyla can vermiş kendi ülkesinin insanların dahi ansını hiçe saydığını göstermiştir.

İşte son aylarda Türkiye'de hızlanan Amerikancı tırmanma böyle bir yönetimin Reagan Doktrini'nden kaynaklanan militarist ve serüvenci projelerine hizmet etmektedir.

Başbakan Turgut Özal'ın Nisan 1985 başında ABD'ye yaptığı ziyaretten sonra Türkiye'de birçok askeri havaalanının ileride Çevik Müdahale Gücü tarafından kullanılmak üzere ABD'nin hizmetine verileceği, Altıncı Filo'ya Türkiye limanlarında bakım ve tamir olanakları sağlanacağı bildirilirken, öte yandan Amerika'nın Sesi ve "Özgürlük" Radyolarına Türkiye topraklarında yayın olanağı sağlanacağından bahsedilmektedir. Hatta Türkiye'nin "Yıldızlar Savaşı Projesi"nin gerçekleştirilmesine katılabileceği resmen söylenmektedir. Türkiye'nin Üçüncü Dünya ve komşu ülkelerle ilişkilerini tehlikeye düşürecek ve Türkiye halklarını bir nükleer felaketin ilk hedeflerinden biri haline getirecek bu tırmanışın kaynağı Reagan Doktrini'dir. Bu yeni broşürümüz, Türkiye-ABD ilişkilerindeki yeni gelişmeleri ve Reagan Doktrini'nin içyüzünü incelemektedir.